

טעמי המקרא בהלכה ובאגדה,

התשע"ד – התשע"ה

פישר זלמן

פרק המבוא נכתב עם ר' אלעזר לב הי"ו בפרקי פרשות השבוע, כמעט כל שבוע שני הוכן בהשתתפות הרב יעקב ויגדור הי"ו, שואל ומשיב בכולל אור משה בתל-אביב וראש כולל ערב נתיבות צבי. התוכן נידון בשעור דו-שבועי משותף לכוללים אור משה ונתיבות צבי בתל-אביב.

הצעות אנשים שונים הי"ו, רשומות עם שמותיהם במקום ההצעה העיון טעמי המקרא בתורה שבעל-פה (שם קודם בהלכה ובאגדה), נמצא בהתפתחות מתמדת והדבר מתבטא בשנויים מהשערות על התפקידים בעבר המופיעות בפרקים מ-2 והלאה אל ההשערות על תפקידי הטעמים שבפרק 1 שהן ההשערות בעת ההוצאה לאור תשרי התשע"ו.

חלוקת הפסוקים, חלוקת דברי חז"ל וההסברים שחלקן מסומנים טטוד"ל/טט הם בגדר השערות ע"פ ספירת דרכי לימוד הנראים עקביים במקראות שונים. שמות דרכי הלימוד בהשאלה בלבד מי"ג ול"ב ועוד מידות.

מלות מפתח: טעם, טעמי המקרא, הלכה, מדרש, תבנית, צופן
Keywords: Cantillation, Biblical Accentuation, Trop, Jewish Law, Exegesis, Pattern, Code

קיבלתי מתנה נפלאה מהקב"ה ואני מחלקה לכל. כל המעתיק הרי זה משובח, ושיקיים הנאמר ב-(**פרקי אבות פ"ו מ"ו**) כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם שנאמר (**אסתר ב,כב**) **וְהָאָמֵר אֶסְתֵּר לְמַלְךְ בְּשֵׁם מַרְדֳּכָי:**

טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, התשע"ד – התשע"ה

I SBN 978-965-91868-3-9

9 789659 186839

הוצא לאור ע"י הכותב, תשרי התשע"ו

הדף היומי 5 ד' 13 תל-אביב ת"ו 6944027,

ת"ד 43246 ת"א 6143201

אברהם צבי קלוגער

ראש ישיבת נזר ישראל
ללימוד הגגלה והנסתר
פנימיות התורה והחסידות
בית שמש

בס"ד, ראש חודש חשוון תשי"ע

וענתה השיחה הזאת לעד, על ידך נלבב וקדוב, איש חסדות גולה לו רז,
מלא חכמה ומדע, ירא את השם במצוותיו חפץ מאד,
ועל זכותיה אמר וכתוב "אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה', אשרי נוצרי עדותיו בכל
לב יודשוהו", מוכה הרבים בתורה ובמצוות,
הלא הוא מידענו וידינו החשוב היקר
הרב רבי **זלמן פישר** שיחי לאוי"ט

בדבר אשר יגע ומצא כדי חלקו בתורתנו הקדושה, שיטה סדורה ומפלאה על דרך טעמי
המקרא, דברים נפלאים דרמזים בסוד הטעם
ושופכים אור יקרות על כל קוץ והג בטעמים המקובלים לנו מסיני.

הדברים היקרים מדברים בעד עצמם - כאשר תחזינה עיני הלומד בעינים המסולאים בפז.
ואף אנוכי נפלאתי על גילוי חידוש האור הזה, שבמדה מסוימת ודאי היא דלת חדשה אל
היכל פנימי בתורה, להיכנס דרכה אל יקר פלאי עומק גבוהות טעמי הגנינה בתורתנו
הקדושה - האוצרים בתוכם פרי"ס שלם מגלות התהיק וסתריה. טעמי ודאו כי טוב ה'.

ונודע מה כתב באר"י הקי ד"טעמים בחכמה" - והארת הטעמים דמי הארת אור החכמה,
אורו של משיח, דבוחד חדש (בראשית) כתב דמשיח עתיד לדעת החכמה כדכתיב "יגלה
עליו רוח ה' ורוח חכמה ובינה". וכן אי' בזה"ק (ויקרא יז) דמשיח איקרי כהן - בסוד הבקן
המשיח - דמשיח בשמן החכמה השופע על המלכות.

הלא באתי כי אם לצרף ברסתי לחאי גברא יקרא, אשריו ואשרי חלקו, אשר בידעי ובמכירי
קאמינא בדבר יראתו הקודמת לחכמתו הנפלאה -
וכל אשר לו, זכה לכן מבח יגיעה טהרה, ב"ראשית חכמה יראת ה'".

וידא רעוא מן שמיא, לאמצו ולברכו ולחזקו להאיר את אורו בעולם - ולהפיץ מעיינותיו
חוצה מתוך שובע שמחות ונעימות נעה, בבריאות נופא ונהודא מעליא לו ולכל אשר לו,
ובמזדה בימינו "יטק לעם לב חדש, לשורר בפיהם שיר חדש, שיר מפואר ומחודש, על כל
שיר מזולל ומקודש" (כלשון הפייס, יסוד לפירוש החידוש), וזכה כולנו במזדה לאורו אבי"ר.

דכתיב וזיתם לזכוד והתורה הקי ולזמריה העוסקים ברזיה

אברהם צבי קלוגער

התש"ע הרב אביגדור נבנצל שליט"א, ירושלים העתיקה: דברים מפליאים.
התשע"א הרב שלמה לוונשטיין שליט"א, בני ברק: מרגש, כבוד התורה.
התשע"ב הרב מוזסון שליט"א, רמות: מקורי ויצירתי, והעיקר שכולו בדברי חז"ל, נותן חן בדברי חז"ל שמעוגנים בכתוב.
התשע"ג הרב דוד פרנד שליט"א, ראש הקהל כדתיא לונדון, בריטניה שוכתי ללמוד עמו כחצי ש"ס בבלי: שיטה מבוססת.
התשע"ד הרב עמנואל תהילה שליט"א, רכסים: ספר מדורות ראשונים, מקדים את זמנו, לצמרת הלומדים.
התשע"ה הרב יצחק מאיר מורגנשטרן שליט"א, ירושלים: הנתי מאד, זה רעיון יפה מאוד.
התשע"ו הרב עקיבא ברייליאנט שליט"א, עורך המדרש המבואר: הננה מאד. ברור שהרעיון אמת שאפשר להבין ע"פ הטעמים. שכן
הגר"א ביאר כמה ביאורים ע"פ הטעמים.
התשע"ז ד"ר רענן משה שליט"א, תודה רבה. יישר כוחך. נראה שאתה מגלה עוד אחת מ"שבעים פנים לתורה".
ה בשבת ויגש, ה טבת התשע"ו הרב חיים לייב חנס שליט"א בשם מחותנו הרב מוזסון שליט"א: זוית ראייה של התורה שאי אפשר
להפריך אותה. הרב חיים לייב חנס, תל-אביב: דרך לימוד לא מקובלת. בדרך רמז מתווה לחכמים כיוון דרישה.
ב בשבת ויקרא, ד אדר ב' התשע"ו, הרב דוד מרדכי גולדנברג, בית שמש: אשרי שזכה לגלות אור טעמי המקרא בעולם.
התשע"ו משפחות ב', ס', ר', תל-אביב: הכרת הטוב על העונג שבת בשבתו.

		תוכן העניינים
		1
	7	טעמי המקרא וקשרם לדרשות חז"ל
7		1.1 תמצית העיון בתבנית טעמי המקרא בתורה
7		1.2 מבוא, טעמים כחלק מדרכי לימוד התורה
10		1.3 עיון בפסוקי תנ"ך אחדים ללימוד בטעמי המקרא
13		1.4 סדר הבירור
13		1.5 חלוקת הטעמים הידועה לעוצרים ומשרתים-מחברים.
14		1.6 מעבר מתפקידי טעמים כעוצרים ומחברים לתפקידי דרישה ע"פ טעמים ותבניות טעמים.
17		1.7 הגדרה מפורטת של תפקידי טעמים ותבניות טעמים לדרישת הכתובים
24		1.8 רישום מתמטי של תפקידי תבניות הטעמים לחלק מהתבניות.
27		1.9 טבלת ספירה של תבניות טעמי מקרא בתורה ע"פ גירסת הכתר הממוחשבת
29		1.10 י"ג מדות ספרא ברייתא דרבי ישמעאל (בן רבי יוסי הגלילי) פרשה א (שו"ת בר-אילן)
		1.11 ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי) (אוצר המדרשים (אייזנשטיין) ע' 265 – 266 (שו"ת בר-אילן) 30
		1.12 ע"פ מהרז"ו (זאב וואלף איינהארין) מדרש רבה (כגון הוצאת ווגשל א' ל-ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי) 30
	31	2
		בראשית - דפי פרשות השבוע שנת התשע"ד – התשע"ה
31		2.1 בראשית א,א
33		2.2 בראשית א,א
35		2.3 בראשית נח ו,ט
37		2.4 בראשית לך-לך יב,א
39		2.5 בראשית לך-לך יב,א
42		2.6 בראשית וירא חי,א
45		2.7 בראשית וירא חי,א
48		2.8 בראשית חיי שרה כג,א
51		2.9 בראשית חיי שרה כג,א:
51		2.9.1 דרוש לחתונה
52		2.9.2 בראשית חיי שרה כג,א:
53		2.9.3 בראשית חיי שרה כג,א:
55		2.10 בראשית תולדת כה,יט
57		2.11 בראשית תולדת כה,יט
59		2.12 בראשית ויצא כה,י:
61		2.13 בראשית ויצא כה,י:
65		2.14 בראשית וישלח לב,ד
68		2.15 בראשית וישלח לב,ד
70		2.16 בראשית וישב לז,א:
72		2.17 בראשית וישב לז,א:
74		2.18 בראשית מקץ מא,א:
77		2.19 בראשית מקץ מא,א:
80		2.20 בראשית ויגש מד,יח
85		2.22 בראשית ויחזי מז,כח
88		2.23 בראשית ויחזי מז,כח
	90	3
		שמות - דפי פרשות השבוע שנת התשע"ד – התשע"ה
90		3.1 שמות א,א
91		3.2 שמות א,א (התשע"ה)
93		3.3 שמות וארא ו,ב
95		3.4 שמות וארא ו,ב (התשע"ה)
97		3.5 שמות בא ז,כו
99		3.6 שמות בא י,א (התשע"ה)
101		3.7 שמות בשלח יג,יז
103		3.8 שמות בשלח יג,יז (התשע"ה)
105		3.9 שמות יתרו יח,א
107		3.10 שמות יתרו יח,א (התשע"ה)
110		3.11 שמות משפטים כא,א
112		3.12 שמות משפטים כא,א (התשע"ה)
114		3.13 שמות תרומה כה,א
116		3.14 שמות תרומה כה,א (התשע"ה)
118		3.15 שמות תצוה כז,כ
122		3.16 שמות תצוה כז,כ – התשע"ה
126		3.17 שמות כי תשא ל,יב
128		3.18 שמות כי תשא ל,יא
132		3.19 שמות ויקהל לה,א
134		3.20 שמות ויקהל לה,א

		הסבר לפסוק שמות פקודי לח, כח: בשיטת טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, ע"פ דרשת הרב גינצבורג יצחק הי"ו	3.20.1
		136	
137		שמות פקודי לח, כא (התשע"ד)	3.21
	139	דפי פרשות השבוע שנת התשע"ד, ויקרא	4
139		ויקרא א, א	4.1
141		ויקרא א, א (התשע"ה, עם הרב ויגדור)	4.2
143		ויקרא צו ו, א	4.3
145		ויקרא צו ו, א	4.4
147		ויקרא שמיני ט, א	4.5
149		ויקרא שמיני ט, א (התשע"ה)	4.6
151		ויקרא תזריע יב, א	4.7
153		ויקרא תזריע יב, א (התשע"ה)	4.8
155		ויקרא מצורע יד, א	4.9
157		ויקרא אחרי מות טז, א	4.10
160		ויקרא אחרי מות טז, א (התשע"ה)	4.11
162		ויקרא קדשים יט, א	4.12
164		ויקרא אמר כא, א	4.13
166		ויקרא אמר כא, א (התשע"ה)	4.14
168		ויקרא בהר כה, א	4.15
170		ויקרא בהר כה, א (התשע"ה)	4.16
172		ויקרא בחקתי כז, א	4.17
174		ויקרא בחקתי כז, א (התשע"ה)	4.18
	176	דפי פרשות השבוע שנת התשע"ד, במדבר	5
176		במדבר א, א	5.1
179		במדבר א, א (התשע"ה)	5.2
181		במדבר נשא ד, כא	5.3
183		במדבר נשא ד, כא (התשע"ה)	5.4
185		במדבר בהעלתך ח, א (התשע"ד)	5.5
185		במדבר בהעלתך ח, ח	5.5.1
185		שבועות – חג הביכורים: ירושלמי ביכורים פ"א, ה"א	5.5.2
186		ירושלמי ביכורים פ"א ה"ב	5.5.3
188		במדבר בהעלתך ח, א (התשע"ה)	5.6
190		במדבר שלח-לך יג, א	5.7
192		במדבר שלח יג, א (התשע"ה)	5.8
195		במדבר קרח טז, א	5.9
197		במדבר קרח טז, א (התשע"ה)	5.10
201		במדבר חקת יט, א	5.11
203		במדבר חקת יט, א (התשע"ה)	5.12
205		במדבר בלק כב, ב	5.13
207		במדבר בלק כב, ב (התשע"ה)	5.14
209		במדבר פינחס כה, י	5.15
211		במדבר פינחס כה, י (התשע"ה)	5.16
213		במדבר מטות לב, ב	5.17
215		במדבר מסעי לג, א	5.18
218		במדבר מסעי לג, א (התשע"ה)	5.19
	220	דפי פרשות השבוע שנת התשע"ד, דברים	6
220		דברים א, א	6.1
223		דברים א, א (התשע"ה)	6.2
226		דברים ואתחנן ג, כג	6.3
228		דברים אתחנן ג, כג (התשע"ה)	6.4
230		דברים עקב ז, יב	6.5
232		דברים עקב ז, יב (התשע"ה)	6.6
234		דברים ראה יא, כו	6.7
236		דברים ראה יא, כו (התשע"ה)	6.8
238		דברים שפטים טז, יח	6.9
240		דברים שפטים טז, יח (התשע"ה)	6.10
242		דברים כי-תצא כא, י	6.11
244		דברים תצא כא, י (התשע"ה)	6.12
246		דברים כי-תבוא כו, א	6.13
249		דברים תבוא כו, א (התשע"ה)	6.14
251		דברים נצבים כט, ט	6.15
253		דברים נצבים כט, ט (התשע"ה)	6.16
255		דברים וילך לא, א (התשע"ה - ו)	6.17

257	דברים האזינו לב, א (התשע"ד – ה)	6.18
260	דברים האזינו לב, א (התשע"ה – ו)	6.19
262	דברים וזאת הברכה לג, א – שבת חול המועד סוכות (התשע"ד – התשע"ה)	6.20

העיון החל בהתשס"א-ס"ב, תחילת כתיבת פרק כללי והשערות אייר התשס"ד, גירסא א' חי אייר התשס"ה, גירסא נוכחית תשרי התשע"ו

1 טעמי המקרא וקשרם לדרשות חז"ל

1.1 תמצית העיון בתבנית טעמי המקרא בתורה

התורה שבעל-פה דורשת הלכה ואגדה בכללי דרשות ידועים. אבל יש גם דרשות באופנים אחרים, כגון תרי"ג הכללים שריכוז המלבי"ם בספרו "איילת השחר".

העיון מגלה דרכי דרישה ע"פ תבניות טעמי המקרא. ע"פ הפסוקים שנבדקו בתורה, נמצא כי בתוך אוכלוסית הטעמים (בד"כ) של התורה, קיים (בהסתברות סטטיסטית) מתאם בין האופן (איך ולפעמים גם מה) שהתורה שבע"פ דורשת בדרשות מסוימות את הכתוב ובין מופע תבנית הטעמים במקום הדרשה באחד או יותר מהתפקידים של תבנית הטעמים, שאובחנו במקומות שנבדקו. אפשר כי בע"ה ימצאו תפקידים נוספים. לדוגמא דרישת כתוב אחד שוב ושוב וקבלת מסקנות הלכתיות אחדות כאשר מקובל שמכתוב אחד לומדים דבר אחד.

תבניות טעמים מסוימות הן בעלות מאפיינים מסוימים של מידות שהתורה נדרשת בהן, הן מבין י"ג מידות המנוסחות ע"י רבי ישמעאל בן רבי יוסי הגלילי והן מבין ל"ב או יותר מידות המנוסחות ע"י רבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי והן מבין אלו שמופיעות בתורה שבע"פ ולא נוסחו ע"י התנאים האלו. אבל תפקידי תבניות הטעמים, שאובחנו, אינם זהים עם המידות שהתורה נדרשת בהן.

עדות מצטברת תומכת בהשערה כי קיים מתאם בין תוכן של משניות, ברייתות, דרשות גמרותיות, הלכות רמב"ם מסוימות ובין תבניות טעמים.

על בסיס השערות בתורה נמצא גם מתאם בפסוקי נ"ך שנבדקו.

בתורה, ע"פ גירסת הכתר הממוחשב, יש 79978 מלים, ו- 84367 סימני טעמי המקרא (כולל מקף וגעיה) ובלעדיהם 69606. תבניות טעמי המקרא של התורה, כפי שהתגבשו, המכילות טעם אחד, שנים, שלושה, ארבעה, חמישה ויותר טעמים. ההשערות מבוססות, עד תשרי התשע"ו, על כ- 2.15% בפר' תזריע, מצורע ועל כ- 10.63% בשאר התורה מכ- 69700 טעמים ועל כ- 3300 דוגמאות מקוטלגות ומאות שעדיין לא קוטלגו. ככל שמספר המופעים של תבניות הטעמים גדל, כך גדלה ההסתברות לזיהוי תפקידי תבניות הטעמים איך לדרוש את הכתוב ולפעמים גם מה לדרוש כדי ללמוד הלכה. העיון אינו מחפש להציג הסבר מחלט לתפקידי תבניות טעמי המקרא בתורה.

1.2 מבוא, טעמים כחלק מדרכי לימוד התורה

הָלָלוּ יְהוָה פְּאוֹרְהָ הוּא בְּכָל-לַיְלָב בְּסוֹד יְשָרִים וְעֵדָה: (תה' קיא,א) וְאֶקְדַּם וְאֶשְׁתַּחֲוֶה לָהּ וְאֶכְרַךְ אֶת-הוּא אֱלֹהֵי אֲדָנִי אֲבָרְכֶהָ אֲשֶׁר הִנְחֵנִי בְּיַרְךָ אֲמֵת לְקַחַת אֶת-בֵּת-אֶחָי אֲדָנִי לְבָנוּ: (בר' תולדות, כד, מח), על שהדריכני בית א-דני לבוא אל חלקי בתורה.

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים וזקנים לנביאים ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה (פרקי אבות פ"א מ"א). משה קבל תורה מסיני וגו' ובתוך זה קבל את טעמי המקרא.

התורה כתובה ברצף מלים ללא סימני פסוק, ללא סימני ניקוד, וללא סימני הטעמה. הרמזים היחידים לפיסוק הם לפיסוק פרשיות והפרדה בין חומש לחומש. מעל מספר קטן של אותיות מסוימות יש נקודה לציין דרשה במילה על בסיס קריאה שונה של המילה לצורך הדרשה. ברבות השנים אבדה הבקיאות המלאה במלים מלאות או חסרות, היינו אותיות ו"ו וי"ד במלים שונות. עד כאן היה תיאור מישור או קומת הכתוב.

מעל הכתוב נמצאות קומות של מסורות של תורה שבעל-פה שמסר הקב"ה למשה רבנו וביניהם תורת התגים, תורת הטעמים ותורת הניקוד. שתי האחרונות קובעות הקריא כפשוטו, פיסוק הפסוקים, ותורמות לדרשת התורה למשל בשנוי בין הכתיב ובין הקריא.

מקובלים ארבעה אופני לימוד כלליים בתורה. פשוט, דרש, רמז, סוד, שראשי תיבותיהם הם הנוטריקון פרד"ס. בכל קומה כזאת התורה נדרשת באופנים שונים. קומת הפשט עוסקת בהלכה ובמעשה אבות סימן לבנים שגם מהם נלמדים ענייני הלכה. ב-**הקדמת הרמב"ם למשנה**¹ מסווג כלל ההלכה לחמשה סוגים: א' קבלה למשה; ב' הלכה למשה מסיני; ג' דרישת הלכה בכללי דרשות ידועים המבוססים על התוכן; ד' הלכה שיש בהן מחלוקות; ה' הכרעות רבנן בעניינים שונים כגון מינהג. העיון מגלה כי טעמי המקרא בתורה, ובמה שזכינו לברר בנ"ך, בנוסף לתפקידיהם הידועים (פיסוק, הטעמה, קריאה בנגינה, שינוי ניקוד) מציינים דרכי לימוד בפרד"ס וכעין מידות לדרשת הכתובים, אפשר שמרמזים לחלק מהלכות שהן קבלה והלכה למשה מסיני, עוזרים בהבנת מחלוקות ולפעמים מהווים שרש להלכות מדאורייתא, מדרבנן ולמנהגים.

אסמכתאות אחדות לעיון והסקות מהם לתפקידי טעמים בהלכה ובאגדה בנוסף על דרשות בתורת הסוד.

¹ מתוך הקדמת הרמב"ם למשנה

עמ' יא ... נמצא לפי הכללים שהקדמנו שכל הדינים הקבועים בתורה נחלקים לחמישה חלקים. החלק הראשון, הפירושים המקובלים ממה שיש להם רמז בכתוב או שאפשר ללמדם באחת המידות וזה אין בו מחוקת כלל וגו' החלק השני, הם הדינים שבהם אמרו שהם הלכה למשה מסיני, ואין אליהם ראייה ... וגם זה ממה שאין בו מחלוקת. החלק השלישי, הם הדינים שנלמדו באחת המידות ובהם נופלת מחלוקת... ונפסק בהם הדין כדעת הרוב לפי הכללים שהקדמנו וגו' החלק הרביעי, הם הדינים שקבעום הנביאים והחכמים שבכל דור ודור על דרך הגדר והסייג לתורה, והם שצוה ה' לעשותם באופן כללי באמרו ושמרתם את משמרתו וגו' החלק החמישי, הם הדינים שנעשו בדרך העיון להסדרת העניינים שבין בני אדם, דבר שאין בו הוספה ולא גרעון, או בעניינים שהם מפני תקון העולם בענייני הדת, והם שקוראים חכמים תקנות ומנהגות. וגו'

נמצא שכלל הדינים האמורים במשנה נחלקים ... לפירושים מקובלים ממה שיש להם רמז בכתוב או אפשר ללמדם באחת המידות, ומהם הלכה למשה מסיני, ומהם שנלמדו באחת המידות ובהם נפלה מחלוקת, ומהם גזרות, ודינים בדרך העיון וגו'

שנים רבות הייתי מודע לדרשות אחדות של הגר"א על טעמי המקרא². בעזוהשי"ת עלה בדעתי, שיתכן לעסוק בכל טעמי המקרא ולעיין בשייכותם לדרשות חז"ל שיתכן ומהוות להם רמז.

הרב יוסף רפאל פאלוך זצ"ל הציע להסתכל על תפקידי הטעמים ע"פ עליונים אמצעים ותחתונים ע"פ תורת האר"י בספר שערי הרמה"ל. נושא טעמים עליונים אמצעים ותחתונים נדרש גם שער ההקדמות לרבי חיים ויטאל ע"פ תורת האר"י.

נאמר ב-**בבלי פסחים קי"ט, מאי** למכסה עתיק יומין זה המכסה דברים שכיסה עתיק יומין ומאי ניהו סתרי תורה ואיכא דאמרי זה המגלה דברים שכיסה עתיק יומין מאי ניהו טעמי תורה. אפשר כי זה רומז ללימוד התורה בדרך הפרד"ס ע"פ תוכן וגם למתגלה מן העיון ע"פ תפקידי הטעמים המדריכים איך לדרוש את הכתוב (הערת רב י"מ כרמל נ"י על עיון זה).

זהר שמות (שני בפר') **יתרו צגב**, פסוק (כ"ג) **לֹא תִרְצַח לֹא תִנְאַף לֹא תִנְבֵּא** אי לאו דפסקא טעמא ... (היינו טעם טפחא = טרחא) ע"י ההפסקה של הטעם בית דין יכול לדון נפשות, אדם יכול להוליד, ב"ד יכול לגנוב דעת ולהוציא אמת לאור.

ב-**תקוני הזהר חלק ב'** יש דרשות ע"פ טעמי המקרא בתורת הסוד ואפשר כי יש להם תפקידים שלא הובנו על ידי עד עתה. ביניהם גג ז"ן במילה **זרקא** נמשל למאזניים. אפשר להשתמש בהמשלה זאת במובן של מעלה ומוריד, מוסיף וגורע, מקרב ומרחיק, מאריך או מקצר (עצם, זמן). צורת **זרקא** כמתאר כריכה, תנועה תנועתית. (ג סיון התשע"ג) **תיקון כ"א** רבי"ע דיוקנא דמיא דרומ"ח ופי' **מתוק מדבש** ע"פ הגר"א וכסא המלך שהוא צורת מרובע מחודד בד' צדדיו. אזלא גרש (=קדמא אזלא) ו-גרשיים – גרש (כעין יציאה).

בספר **הכוזרי**, מאמר שני, סעיף פ' נמצאת התיחסות קצרה לנושא הטעמים והמפרשים רב מרדכי גניזי ובעל "אוצר נחמד" הרב ישראל הלוי מסבירים את השפעת הטעמים על הניקוד, ראה סעיף תפקידי **אתנה. סלוק. זקף (קטן ול-גדול). סגול. רביע. שלשלת.**

רבינו בחיי על התורה (הפניית הבחור יצחק שאול אוילברט נ"י) חלק ד' מפתחות, ע' תרגו, ערך טעמים ונקודות, ... מתוך הטעמים שבתורה אנו מבינים מה שלא נכתב בה, כענין התנועות שבאדם שמתוכם נדע כוונת לבו, א שאכא...; ראה טעם **פזר** – מעביר שפע **חובות הלבבות** שער ג' פ"ד (הפניית הרב עזריאל זילברברג הי"ו) מתוארות עשר שיטות לימוד בתורה והשלישית בין היתר חיפשה הסבר לנגינות (טעמי המקרא), אבל מביקורת של חובות הלבבות עליהם נראה שלא עסקו בדרשות חז"ל ולא בקשר בינם לתבניות הטעמים. העיון הזה מנסה לזהות קשר בין מופע תבנית טעמים ובין דרשות חז"ל.

אמרי נועם אפשרות לתפקיד לצירוף בין הטעמים זקף-קטן זקף-גדול³.

(ספר) **טעמי הטעמים** – יצחק בן יעקב הכהן (אוצר החכמה) פוענח מכת"י ע"י גרשום שלום, הובא לדפוס שנת התרפ"ז⁴. ספר בן ארבעה עמודים העוסק בתורת הסוד. מתוכו למדנו (א) טעם רביעי בין היתר מלמד על עצם רביעי (ב) תלשא בתפקיד תלוש ומגורש. (ג) אזל"א-גר"ש – לגרש ממחיצתו, (טט – כעין יציאה) (ד) שני גרשי"ן – זה לגרש זה וזה לגרש זה (טט – כעין יציאה) (ה) דרג"א תבי"ר – דרג"א כדמות שלושה שברים ע"י תביר. תביר - לשבור. (ו) פזר-גדול – פירוד, פיזור י"ב שבטים זה מזה (ז) זקף-קטן – יש ב' נקודות הם שני שרים (טט – שני עצמים) (ח) מאריך טרחא – מאריך (טט – זמן) טורח (טט – צרות) הגלות

מגלה עמוקות פ' בהעלתך (הפניית הרב רפאל שוואב הי"ו) סוד טעמי המקרא: 'זרקא סגול' - מי שזרוק במחשבתו וכוונתו בכריכה: ... 'מונה רביעי' - אף שאנו מונחים בגלות רביעי הזה, 'מהפך פשטא' - יהפך הקב"ה ויפשוט העקימות של נחש הקדמוני שכוונת על עקבו. 'זקף קטן' - כי קטן יעקב וזקוף הקב"ה: מסקנה: (א) זרקא – בתפקיד כריכה, אפשר מבטא תנועה שמוסיפה או גורעת, מקרבת ומרחיקה, (ב) סגול – דבר הסומך לדבר, אפשר דומה אבל לא דווקא שווה לו, (ג) מונה רביעי – קשר למספר ארבע, (ד) מהפך פשטא – בתפקיד הפוך – הוצאה ממצב אחד (כאן עקום) והעברה למצב אחר (כאן קו פשוט – ישר) (ה) זקף-קטן – בתפקיד הקמה, אפשר שבמובן של קומה מעל קומה, זהו שתי קומות

נפש החיים – הרב חיים מוולאז'ין (הפניית ר' יאיר פינצ'ובר ספר קריאה עם טעם) זהר חדש שה"ש נ"ז ע"ד ... ולכן נקראים טעמים, כמו שהטעם והפירוש של כל ענין הוא השכל הנסתר שבענין, שמתוכו יוכל האדם להבינו במחשבתו.

עיון זה עוסק בתפקידי טעמי המקרא בד"כ בחמישה חומשי תורה, בנסיון להוכיח בעזוהשי"ת שלטעמי המקרא יש תפקידים (בנוסף להבנה תחבירית) המהווים רמז לדרשות חז"ל בפסוקים. העיון עוסק בעיקר בתורה ומעט בנ"ך (טעמי כ"א ספרים) וכמעט ללא מימצאים במערכת השונה של טעמי שלושה הספרים איוב, משלי, תהלים.

הנה מפרש רש"י את (**בבלי יומא פ"א**) אביי אמר כדתנא⁵ (**דב' ואתחנן ויה' וְאֶהְבֶּתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ** שיהא שם שמים מתאהב על ידך (**רש"י לחברין**), שיהא קורא (**רש"י מקרא**) ושונה (**רש"י משנה**) ומשמש תלמידי חכמים (**רש"י** ללמוד תורה והב"ח מתקן תלמוד) היא יישוב **טעמי המשניות** מה **טעמן** ומהיכן למדו.

ועל-פי זה אולי אפשר לומר כי במקומות הרבים בגמרא כאשר נאמר **מאי טעמא** ומובא קרא חלקי או מלא, בעצם מרומז לטעמי המקרא התומכים בדרשה.

מובן מאליו, שאין כאן כוונה להקיף את כל טעמי המקרא בחמשה חומשי תורה ובספרי נ"ך, אלא ניסיון למצוא כמה שיותר פסוקים בהם יש אותם תבניות טעמי מקרא עם דרשות חז"ל או ביאורים בפסוק שנוכל לומר שתבניות הטעמים הנהיות מרמזות לאותו תפקיד. גם בפסוקים שעסקנו בהם, לא הסברנו בד"כ את כל הטעמים ואת כל תפקידי הטעמים.

כדי למנוע כל לעז, ובפרט שבחז"ל ישנה התיחסות מועטת לטעמי המקרא, לכן הריני מודיע שהעיון אינו בא לחדש בדבר הלכה אלא להאיר הכתוב מפנים של הטעמים, להצביע על כך שיכול להיות שתבנית הטעמים במקרא מסוים מרמזת על כך שכאן מונה עניין מסוים ויתכן שבמקומות אחרים דרך הלימוד באותה תבנית טעמים תהיה דומה והתוצאות תהיינה לפי תוכן העניין. ואם לא התבטאתי כל פעם ואמרתי אפשר שמרומז כך או אחרת או לעניות דעתי זה מפני מרוצת / מליצת הלשון כדי לא להכביד על עצמי ועל המעיין.

שגיאות מי יבין ומנסתרות נקני, עשויות להיות מכתבתי, מהעתקות, ממקורות עם שיבוש שלא זיהיתי. כל הערה ותיקון יתקבלו ברצון כדי להוציא מלאכה מנופה ונמצא שם שמים מתאהב על הבריות ומתקדש.

לכתחילה קראתי לו **טוב טעם ודעת למהני כי במצוותיך האמנתי** (**תה' קי"ט, טו**), כאשר באותיות **למהני** מרומז שמי י"ד למ"ן היינו: י"ד גי' ז' ז' ובצירוף ז' אחת לאותיות למ"ן עולה זלמן. וגם בארמית ד' מתחלפת עם ז' ומתקבל י' זלמ"ן. ראשי התיבות טטוד"ל או טט מציינות את הארותי והערותי (גם ט' לעתים מתחלפת בז'). אבל עם התבשות ההשערות שמו **טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, ספר התשע"א**, ועתה מוצא לעולם **טעמי המקרא בהלכה ובאגדה, ספר התשע"ג**

² ראה במאמר **טעמי המקרא במורשת אשכנז, ר' יונה עמנואל זצ"ל, המעיין תשס"ב, ד. 14** פסוקים בתורה, 1 באסתר

ראה הספר **מדלג על ההרים-כהלכות הפסח** – תבניות טעמים אחדות ע"פ הגר"א, קדמא ואלא – קשר לשרש קד"ם, רביע – קשר לארבע, תביר – שבר

³ **אמרי נועם**, הרב הורוויץ מאיר בן אליעזר, מועדים וחדשי השנה חסידות (3) ע' 143, התרנ"ו (ע"פ אוצר החכמה מצאתי בגירסה 5 או 6)

⁴ נמצא באוצר החכמה במוצאי שבת, ל שבת ליל ראש חודש אדר התשע"ג

⁵ **דברים ואתחנן ויה' וְאֶהְבֶּתְּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ כְּכָל-לִבְּךָ וְכָל-נַפְשְׁךָ וְכָל-מְאֹדְךָ**:

לאות חביבות נציג בתחילה את הבירור הראשון שניסיתי לברר בקשר בין טעמי המקרא ודרשות חז"ל. והתוצאה שלהלן נמצאה כעבור שנים אחדות של עבודת בירור.

בעקבות התבוננות בתבנית הטעמים זרקא סגול בשלוש עשרה מידות של הרחמים ב-**שמות פרשת כי תשא** ובאותה תבנית המופיעה בפרשת ציצית **במדבר פרשת שלח** ובמופע הראשון של תבנית זאת בתורה בעשיית הרקיע ע"י הבורא יתברך שמו ב-**בראשית** ועם הידיעה של מאמר חז"ל הידוע שתכלת וכו' דומה לרקיע.

דוגמא זו משלבת ענין הלכתי עם אמונה בשלושה מקראות בתבנית טעמים זרקא סגול כאשר תפקיד התבנית הוא מוסיף מענינו על ענינו. **בראשית א,ז:**

וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ וַיְבַרְכֵל בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר מִתַּחַת לַרְקִיעַ וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר מֵעַל לַרְקִיעַ וַיְהִי-כֵן: הַרְקִיעַ בְּאֵמוּנָה שְׁמוֹת כִּי תִשָּׂא לְדו';

וַיַּעֲבֹר הָיָה עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא הָיָה אֵל רַחִים וַיַּחַן אֲרָךְ אֲפִים וְרַב-חֶסֶד נֶאֱמַת: י"ג מידות של רחמים כמקור להלכות סליחות **במדבר שלח לך טו,לט:**

וַיְהִי לָכֵן לְצִיצִית וְרֵאיתָם אֵלֶי וְזָכַרְתָּם אֶת-קַל-מִצְנַת הָיָה וְעִשִׂיתָם אִתָּם הַלְכוֹת צִיצִית כְּכַתְּוֵי הַשְּׁגָחָה פְּרִטִית וְלֹא-תִתְּרוּ אַחֲרָי לְבַכְּסָם וְאַחֲרָי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר-אִתָּם זָנִים אַחֲרֵיהֶם:

(במד' שלח טו,טז) וַיְהִי לָכֵן לְצִיצִית – מונח זרקא סגול – בתפקיד מוסיף מענינו על ענינו, מוסיף מחוטי הציצית עליהם ע"י כריכת פתיל אחד תכלת או לבן משמונה פתילי הציצית על שאר פתילי הציצית.

הציצית מקשרת אל **(בר' א,ז) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת-הַרְקִיעַ** – מונח זרקא סגול הראשון בתורה, אף הוא מוסיף מענינו על ענינו כי כתוב רקיע אחד ונדרש בחז"ל **רְבוֹי רְקִיעִים** היינו שניים או שבעה רקיעים ומשמעותם האמונית, וגם נדרש בחז"ל הקשר בין ציצית לרקיע כגון **מדרש תהלים (בובר) מזמור צ** ש-ציצית תכלת דומה לים ... וים לרקיע ... לקשת וקשת למראה דמות כבוד ה' ... מסתכלין בציצית כאילו הדר שכינה עליהן ... **וְרֵאיתָם אֵלֶי** ... להקב"ה.

הציצית קשורה בטלית ומקשרת לי"ג מידות של רחמים הנלמדים בכתוב השלישי אף הוא בזרקא סגול **(שם' כי תשא לד,י) וַיַּעֲבֹר הָיָה עַל-פְּנֵי וַיִּקְרָא**, אף הוא מוסיף מענינו על ענינו כ-כנדרש ב-**בבלי ראש השנה זב,ז**, אמר רבי יוחנן: אלמלא מקרא כתוב אי אפשר לאומרו, מלמד שנתעטף הקדוש ברוך הוא כשליח צבור, והראה לו למשה סדר תפלה. אמר לו: כל זמן שישאל חוטאין - יעשו לפני כסדר הזה, ואני מוחל להם. הקב"ה כביכול התעטף בטלית כאילו הוסיף על עצמו ועבר לפני התבה כשליח צבור ללמד הלכות סדר תפלה לסליחה.

במקביל להצבת הבירור הראשון הנ"ל התחלתי בתהליך בירור בלימוד בבבלי מסכת מכות ואח"כ שבועות. במהלך הבירור בגמרא במדרשי חז"ל הקשורים להלכה, רשמתי את הטעמים במקראות המשמשים בסיס לדיון וגיליתי, מה שנראה לי, כעקביות בהתאמה חזרת בין אופן הלימוד ובין טעמי הפסוק הנדון בפלוגתות וסוגיות אחדות ובין תבניות הטעמים. מתוך התמדה בסיעתא דשמיא בבדיקת הקשר בין תבניות הטעמים ותהליך הבירור ההילכתי והמסקנה בגמרא וכו' התפתחה ההבנה שיתכן ותבניות הטעמים בתפקידים שנמצאו והוגדרו מהוות מעין כלי הדרכה להבין מקור לדרשות חז"ל שלא היו מובנות מדרשת הכתוב עצמו. יש להדגיש שלא כל סוגיה הצלחתי לקשר לתבנית טעמים כך שהשערות מבוססות רק על הפסוקים שנחקרו, ומתואמות רק עם הפסוקים שנחקרו ואינן מסקנה כללית. ועוד חזון למועד.

נראה לומר שתפקיד דרשתי של טעם או תבנית היא במספר תפקידים הדומים במשמעותם, כגון זקף-קטן בתפקיד המספר שתיים, ובתפקיד שתי דרשות, ובתפקיד היקש מענינו (מקשר בין שני ענינים), תביר שמשמש כמחלק, או ממעט וגם במובן של לא ממש כך, או יתיב שמשמעו לא פחות ולא יותר, או לא פחות או בדיוק כך או דווקא כך.

במהלך העיון בעושהי"ת עלה בדעתי האפשרות שחלק מתפקידי תבניות הטעמים קשורים להלכה למשה מסיני על-ידי הקשר בין בין טעמי המקרא ובין המידות שהתורה נדרשת בהם, שהם שלוש עשרה מידות של הברייתא דרבי ישמעאל ברבי יוסי הגלילי, ושלושים ושתיים מידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם לרבי אלעזר ברבי יוסי הגלילי ועוד דרכי לימוד הנמצאות בחז"ל, כגון "היקש", וכגון מהמידות שכנס המהרז"ו "גורעין ומוסיפין ודורשין", כתוב ש"הוא סתום לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש". ופירש **רש"י** ב-**(בבלי פסחים כדא)**, וכל המדות הלכה למשה מסיני.

עם התפתחות העיון התברר שתבניות הטעמים הם תהליכי לימוד, שחלקם עשויים לרמז אל דרשה במידות הנ"ל כניסוחה או כמקצת מניסוחה, כעין נדמים להגדרות של חלק מי"ג מידות ול"ב מידות ודרכי לימוד אחרות. לכן, חלק מתפקידי תבניות הטעמים מוגדרים בניסוח הדומה לשמות המדות המובאות בברייתות וחלקם הוגדרו בניסוח חלקי של המידות. והשתמשנו בשמות המידות בהשאלה בלבד. לכן כתוב בעיון **כעין** ואם לא כתוב יש להתייחס לזה במובן של **כעין** שלוש עשרה מידות של הברייתא דרבי ישמעאל ברבי יוסי הגלילי, **וכעין** שלושים ושתיים המידות שהתורה והאגדה נדרשת בהם לרבי אלעזר ברבי יוסי הגלילי, או כעין דרך דרשה אחרת שלא מהברייתות האלו. עד עתה רק ב-**(בר' וישלח לו,ז) וַתִּמְנַעַו הַיְיָתָה** וגו' זוהוה, בפירושי הראשונים קשר בין תבנית טעם ומידת דרשת תורה. **רשב"ם** ... ראיתי ב-**שוחר טוב וַתִּמְנַעַו מחובר גם לפסוק העליון**, ב-**שכל טוב** הטעם אחרי מלת **וַתִּמְנַעַו** נקרא קו מפסיק (פסק), ב-**לקח טוב** נקרא לגרמיה (לעצמו), ו-**רמב"ן** מפרש שהמלה היא מופע של מידה "יא לר' אלעזר בר' יוסי הגלילי "סדור שנחלק". המהרז"ו בפירושו לברייתא ל"ב מידות מביא דוגמאות למידה זו בכתובים בטעמי מקרא אחרים.

אף הלכה למשה מסיני שנמסרה ללא דרשה בפסוקים או באחת מהמידות יש לה רמזים בטעמי המקרא, כמוסבר להלן. הגמרא ב-**בבלי יומא עא,ב** מביאה שתי הלכות שאינן כתובות במפורש בתורה והתקבלו במסורת גמרא גמירי לה – הלכה למשה מסיני **(רש"י סנהדרין מו,א)**, והנביא יחזקאל הסמיכם בפסוקים בנבואתו. ההלכות הן: (א) כי צווי התורה לעשות ממש כוונתה לפשתים **(יחזקאל מד,ח) פֶּאֱרִי פְּשִׁתִּים**, וגו' (ב) שכהן ערל לב היינו שנתנכרו מעשיו לאביו שבשמים, לא ישרת במקדש **(יחזקאל מד,ט) כָּל-בֶּן-נָכַר עֶרְל לֵב וְעֶרְל בֶּשֶׂר לֹא יָבֹא אֶל-מִקְדָּשִׁי**. וכדאיתא בגמרא ... הא מקמי דאתי יחזקאל מאן אמרה (ולפני הנביא מי אמר זאת)? אלא: גמרא גמירי לה (נמסר במסורת), ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא (והנביא קבע המסורת בפסוק בנבואתו). הכא נמי, גמרא גמירי לה, ואתא יחזקאל ואסמכה אקרא.

לקביעת הגמרא כי כהן ערל בשר או ערל לב פסול לעבודת המקדש הוא הלכה למשה מסיני, מוצע רמז בטעמי המקרא של הפסוק הבא:
שמות בא, יב, מח: וְכִי-יָגִיד אִתָּךְ גֵּר וַעֲשֵׂה פֶסַח לֹא הַמִּוֹל לֹא כָל-זָכָר וְאֵץ יִקְרָב לַעֲשׂוֹ וְהָיָה פְּאֻזְחָת הָאָרֶץ וְכָל-עֶרְלָא לֹא-יֵאכַל בּוֹ:

הַמִּוֹל לֹא כָל-זָכָר – דרגא מונח רביע, בתפקיד תיקון הקלקול שנמשך מחטא אדם הראשון, פשט הפסוק הוא במילת גר לאכילת פסח להסיר ממנו ערלה שבאה לעולם מחטא אדם הראשון. הדרש ע"פ תבנית טעמי המקרא **הַמִּוֹל לֹא כָל-זָכָר** – דרגא מונח רביע, תיקון לקלקול בהסרת ערלת בשר **וְאֵץ יִקְרָב לַעֲשׂוֹ** – פשטא מונח זקף-קטן, זקף-קטן בתפקיד של שתיים, הוא (א) עיכוב ערל ישראלי מקרבן פסח; ו-ב) רמז להלכה למשה מסיני כי כהן ערל פסול לעבודה. כהן ערל היינו בעל ערלת בשר או בעל ערלת לב, היינו שנתכרו מעשיו לאביו שבשמים, הנובע מיצר הרע שבא לעולם בחטא אדם הראשון.

1.3 עיון בפסוקי תנ"ך אחרים ללימוד בטעמי המקרא

בבלי סוטה מט, א מתני'. בפולמוס של אספיינוס – גזרו על עטרות חתנים ועל האירוס. בפולמוס של טיטוס – גזרו על עטרות כלות, ושלא ילמד אדם את בנו יונית. בפולמוס האחרון – גזרו שלא תצא הכלה באפריון בתוך העיר; ורבותינו התירו שתצא הכלה באפריון בתוך העיר. משמת ר"מ – בטלו מושלי משלים. משמת בן זואי – בטלו השקדנים. משמת בן זומא – בטלו הדרשנים.

[רש"י בבלי סוטה מט, א]
הדרשנים – שהיה בקי בטעמי המקראות כדאמר לא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא (ברכות דף יב:).
(דברים ראה טז, א) לא-תאכל עליו חֶמֶץ שבעת ימים תאכל-עליו מצות לחם עֲנִי כִי תִחַזֵּן יֵצֵאתָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי תְנִיף:
[בבלי ברכות יב, ב] משנה. מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה: הרי אני כבן שבעים שנה, ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא. שנאמר: (דב' ראה טז, א) לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת-יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי תְנִיף:
יְמֵי תְנִיף – הימים, כֹּל יְמֵי תְנִיף – הלילות; וחכמים אומרים: יְמֵי תְנִיף – העולם הזה, כֹּל – להביא לימות המשיח.
כֹּל – חולם חסר, מקיף הכל ממש. צצית היא חובת בגד יום שהוא יְמֵי תְנִיף – הימים,
אפשר כי בן זומא דורש מטעם טפחא במלת כֹּל – בתפקיד שנוי ורבוי, וגם בתפקיד כפותח טפח להתאפיין מהכתוב אחריו יְמֵי תְנִיף ולכן משנוי והרבי מרחיב את יְמֵי תְנִיף ללילות.
[בבלי סוטה מט, ב] משמת רבן יוחנן – בטלה החכמה. ת"ר: משמת רבי אליעזר – נגנו ס"ת. משמת רבי יהושע – בטלה עצה ומחשבה. משמת ר"ע – בטלו זרועי תורה, ונסתתמו מעיינות החכמה.

[רש"י בבלי סוטה מט, ב]
זרועי תורה – עומק סברא ולסמוך טעמי תורה שבעל פה על מדרשי המקראות ואותיות היתרים ולשונות המשתנים במקרא. (ה בשבת ויגש, ה טבת התשע"ו) הרב חנס חיים לייב והרב אולבסקי ישראל משה, טעמי תורה שבעל פה על מדרשי המקראות אלו טעמי המקרא.

בבלי עירובין כא, ב אמר רב המנונא: מאי דכתיב (מלכים א' ה, ב) וַיִּבְנֶה שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירָו חֲמִשָּׁה וְאַלְף: מלמד שאמר שלמה על כל דבר ודבר של תורה שלשת אלפים משל, על כל דבר ודבר של סופרים חֲמִשָּׁה וְאַלְף טעמים. דרש רבא: מאי דכתיב (קהלת יב, ט) וַיִּתֵּר שְׁהִיָּה קְהֵלַת חֲכָם עוֹד לְמֹד-דַּעַת אֶת-הָעַם וְאֵין וְחִקְרָ תִּקֵּן מְשָׁלִים תִּרְבֶּה: לְמֹד-דַּעַת אֶת-הָעַם – דאגמריה בסימני טעמים, ואסברה במאי דדמי ליה. (לימד סימני הטעמים והסביר דברים במשלים הדומים לענין) ... (ש"ה' ה, א) קְוֻצוֹתָיו תִּלְתְּלִים. אמר רב חסדא אמר מר עוקבא: מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. רש"י בבלי עירובין כא, ב פירש משל – טעם. אגמריה בסימני טעמים – קבע לה מסורת וסימנין, בין בתיבות המקרא בין בגירסא של משנה.

(כב ניסן התשע"ג) מהרש"א חידושי אגדות בבלי עירובין כא, ב מבאר פירוש אחר מרש"י ומסביר דפי' מלת טעמים לאו היינו טעם הענין אלא פיסוק טעמים כגון זקא וסגול כו' שיש לנו היה לו לשלמה ה' ואלף פיסוק טעמים והיינו דכינה אותן שירו דפיסוק טעמים לפי התנועות של הפיסוק הוא ממש שיר וב(בבלי) נדרים (לז, ב) מוכח שהן מן התורה מדכתיב (נחמיה ח, ח) וַיִּבְיְנוּ בְּמִקְרָא וְגו' ודקאמר נמי בסמוך (במאמר רבא) דאגמריה בסימני טעמים היינו נמי ע"י פיסוק טעמים ונקט ליה הכא (חזר לדברי רב המנונא) גבי דברי סופרים לרבותא (להדוש) דאפילו בד"ס (בדברי סופרים) היה לו פיסוק טעמים וכ"ש בד"ת (וכל שכן בדברי תורה) ודו"ק:
טט – אפשר כי כל קוץ כולל אותיות כפ"י פנים יפות (שמות כי תשא לד) וכולל גם את טעמי המקרא כפ"י המהרש"א הנ"ל, שהעיון מגלה שיש בהם מדרגות שונות של דרשות. בדרך העיון על תפקידי תבניות טעמי המקרא אנו מגלים תפקידי תבניות הטעמים ש-ה היה לו לשלמה ה' ואלף פיסוק טעמים – היינו אפשר כי מלת (מל' א ה, ב) חֲמִשָּׁה מרמזת לחלוקת הטעמים לעוצרים ומשרתים, בחמש דרגות. ארבע דרגות בעוצרים: קיסר, מלך, משנה, שלישי, ודרגת המשרתים. בכל דרגה יש מספר טעמים שאפשר כי טעם מרכז במלת חֲמִשָּׁה בתפקיד רבוי מרמז לכך. טעמי המקרא עצמם וצירופיהם מהווים תפקידי דרישת הכתוב וְאַלְף במשמעויות (א) ו"ו קמוצה, אל"ף קמוצה מרמז לענין לימוד, ללמד כמשמע כפי' רש"י מל' א' ה, ב, וכפ"י מלבי"ם ע"פ (איוב לג, לג) וואלפך חכמה; (ב) מספר גדול של תילי תילים של הלכות בנגלה ולדורות. מציאת תפקידים אלו בנגלה עשויה להביא גלוי למקצת מ- "רבוא רבבות עולמות (של) הטעמים והנקודות והתגין כו' שכולם אינם באים כלל לידי גלוי בתורה שבעל פה והם הנק' עלמין סתימין דלא אתגליין" (בעל התניא, לקוטי תורה, ברכה).

עזרא היה אחרון המקבלים של התורה ברוח הקדש (סדר תנאים ואמוראים חלק א) ולימד תורה, דרכי קריאתה ולימודה לשבי ציון כנאמר בפסוק הבא שהוא המקור העיקרי בתלמוד לידעה שהתנ"ך נקרא בטעמי המקרא.
נחמיה ח, ח: וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפְּרֶשׁ וְשׁוֹם שֶׁכֶל וַיִּבְיְנוּ בְּמִקְרָא: פ
על פסוק זה נאמר ב- בבלי מגילה ג, א בבלי נדרים לז, ב אמר רב איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב: מאי דכתיב (נחמיה ח, ח) וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפְּרֶשׁ וְשׁוֹם שֶׁכֶל וַיִּבְיְנוּ בְּמִקְרָא:

וַיִּקְרָאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים זה מקרא, **מִפְרָשׁ** זה תרגום, **וְשׁוֹם שְׁכָל** אלו הפסוקין, **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** אלו פסקי טעמים ואמרי לה אלו המסורת, **רש"י**, **מגילה פסקי טעמים**. הנגינות קרויין טעמים. **רבינו יהונתן מלוניל, מגילה** (מהדורת מתיבתא) **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** אלו פסקי טעמים. כגון טפחא ואתנחתא וזקף ותביר וחכריהם. **ר"ן, נדרים** ע"פ הגהות שלמי נדרים **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** אלו פיסוק טעמים. שעל ידיהם מבין המקרא כפי תנועת הטעמים וכו' ... כדאמר פ"ק דחגיגה ו,ב נפקא מינה לפסוקי טעמי. **הרא"ש נדרים לז,ב, פיסוק טעמים**. שע"י הניגון מבינים לחבר המקרא למעלה ולמטה. חשוב להדגיש שהמקור לעיל הוא כדעת רב שהטעמים הם מדאורייתא, ואילו דעת רבי יוחנן שהטעמים הם לא מדאורייתא ודורש מהמלים **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** ע"פ **תוספות ואמרי לה אלו המסורות** - מאן דאית ליה פיסוק טעמים לאו דאורייתא מפרש אלו המסורות חסירות ויתירות (כלומר רבי יוחנן פוסק כה"אמרי לה"). במבוא לספר **תורת המונח, הרב י"י פוזן, התשע"א** מביא שנראה מהר"ן ומהמאירי שאף לרבי יוחנן הסמיכו את פיסוק הטעמים לפסוק הנ"ל וכן מביא הריטב"א שפרש שאף לרבי יוחנן עצם פיסוק הטעמים הוא מהתורה אלא שאין חובה ללמד חינוך.

וב-**ירושלמי מגילה פ"ד ה"א (וילנה כט,א)** נדרש המקור לטעמי המקרא ממלים אחרות בפסוק זה. מניין לתרגום רבי זעורא בשם רב חננאל (**נחמיה ח,ח**) **וַיִּקְרָאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים** זה המקרא **מִפְרָשׁ** זה תרגום **וְשׁוֹם שְׁכָל** אילו הטעמים **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** זה המסורת ויש אומרי' אילו ההכרעים ויש אומרי' אילו ראשי פסוקים

קרבן העדה - וְשׁוֹם שְׁכָל - אילו הטעמים ע"י הטעמים אדם מבין פירוש ועניני המקרא.

מקור נוסף מ-**בבלי נדרים לז,ב** אמר רבי יצחק: **מקרא סופרים, ועיטור סופרים, וקריין ולא כתיבן, וכתיבן ולא קריין** - הלכה למשה מסיני. **מקרא סופרים**: ארץ, שמים, מצרים.

ר"ן מקרא סופרים ארץ - שכשיש בו אתנחתא נקרא ארץ בקמץ. **תוספות מקרא סופרים** ארץ - [שמשתנין] באתנחתא וזקף קטן שמים מצרים.

מקור נוסף ע"פ דברי מורו של הר"ן על **עיטור סופרים**: (**בר' וירא יח,ה**) **אֶתֶר תַּעֲבְרוּ, (בר' ח"ש כד,ו)** **אֶתֶר תַּלְדוּ: (במ' מטות לא,ב)** **אֶתֶר תַּאֲסֹף (תה' סח,ב)** **קְדָמוֹ שָׁרִים אֶתֶר נִגְנִים (תה' לו,ז)** **צָדְקָתְךָ הַקְרִי-אֵל.**

וב-**ר"ן** ... כל הני **אחר** מיותרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון וגו' ... **ובדברי מורי** ראיתי **דעטור סופרים** היינו שכותבין טעם מפסיק ב-**אחר** (טט: צ"ע כי כאן טעם מחבר) כי היכי דלישתמע אח"כ תלך ואח"כ (**בר' וירא יח,ה**) **תעבור** ... ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעבורו ... וקרי ליה עטור סופרים (טט – חלוף סדר המלים) משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה (טט – מנעים את הקריאה).

אפשר לדרוש בפסוק הזה ע"פ ההשערות של העיון על תפקידי תבניות טעמי המקרא, אף רמז לדרכנו למציאת רמזים בטעמי המקרא לדרשות חז"ל, נערך בעזרת הרב א"מ פערל נ"י

נחמיה ח,ח: וַיִּקְרָאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפְרָשׁ וְשׁוֹם שְׁכָל וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא: פ

הרב א"מ פרל הקשה כי לפי סדר המקרא (**נחמיה ח,ח**) הפירוש צריך להיות כסדר הבא:

הגמרא ב-**בבלי מגילה ג,א** לימדה כי פיסוק טעמים נדרש מהמלים **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** שהן בסוף הפסוק. והרי קריאת הפסוק חייבת להיות עם הטעמים כדי להבין תורת אמת והיה צריך להיות לאחז המלים **וַיִּקְרָאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים** – על-פי הטעמים היינו ע"פ **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** – זה פיסוק טעמים ואח"כ **וְשׁוֹם שְׁכָל** – אלו הפסוקים. ומדוע נקבעה דרשת **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** בסוף הפסוק? ע"פ ההשערות על תפקידי תבניות טעמי המקרא נוכל לתרץ כדלהלן:

וַיִּקְרָאוּ בַסֵּפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים – מרכא תביר מרכא טפחא, בתפקיד קבוצת פרטים הקשורים בנושא קריאה בספר תורת האלקים, והשונים בהלכותיהם לגבי הנושא. יש מכאן רמז בטעמי המקרא שלא כל הנקרא והמתורגם בימי עזרא אפשר לקרוא או לתרגם בריבים. והפרטים והלכותיהם מפורטים ב-**בבלי מגילה כה,א משנה**: (א) מעשה ראובן נקרא ולא מתורגם, ברכת כהנים, מעשה דוד ואמנון - נקראין ולא מתרגמין. (ב) מעשה תמר נקרא ומתרגם, מעשה עגל הראשון נקרא ומתרגם, (ג) (מעשה עגל ה) השני נקרא ולא מתרגם. וגם ב-**גמרא**. איתא תנו רבנן: (א) יש נקריין ומתרגמין, (ב) ויש נקריין ולא מתרגמין, (ג) ויש לא נקריין ולא מתרגמין. וגו'

בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים – מרכא טפחא, בתפקיד יתור לרבות המקראות בתוך כל או חלק מפרטים הנ"ל.

מִפְרָשׁ - זה תרגום (**בבלי נדרים לז,ב**), בטעם אתנח, בתפקיד מגביל. התרגום כתוב אבל לא כל דבר הנקרא מתורגם בריבים.

הסיפא של הפסוק **וְשׁוֹם שְׁכָל וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא**: מרמזת לתמצית ההשערה על תפקידי תבניות הטעמים.

וְשׁוֹם שְׁכָל – אלו הפסוקים, תבניות הטעמים מוגדרות בתוך חצאי פסוקים (בין סלוק לאתנח, בין אתנח לסלוק) ובמקום של זרקא סגול בתוך שלישי פסוק.

וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא – המלים מלמדות על הבנת המקרא ע"פ דרשת התוכן, טעמי המקרא מלמדים על הבנת המקרא ע"פ זה פיסוק טעמים .

פירש **קרבן העדה ירושלמי מגילה פ"ד ה"א** - **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** אילו ההכרעים – מה למעלה ומה למטה, פיסוק הפסוק ודרישת

הפסקי ענין והפסקי דבור בתוך הפסוקים, ואיך הכתובים מלמדים ביניהם.

אחד מאופני הלימוד בין חלקי פסוק הוא אלפניו ולאחריו הנמצא בתבנית הטעמים של הפסוק **וְשׁוֹם שְׁכָל וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא**. תבנית הטעמים מדגימה ללימוד ממקום למקום, בתוך חצי או שלישי פסוק, בין חצאים סמוכים, ומזה גם השערה ללימוד בין חצאים רחוקים. בתוך ההסבר משולב הסבר תבנית הטעמים של המלים **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא**.

וְשׁוֹם שְׁכָל – (אתנח) מונח זקף-קטן והוא תיאור ואחריו **וַיְבִינּוּ בַמִּקְרָא** – טפחא סלוק והוא פעולה, תבנית אפשרית ללימוד אלפניו ולאחריו. וזה פועל בשלבים:

(א) משמעות האחריו היא **וַיְבִינּוּ** – טפחא בתפקידים (א) פותחת טפח להתאפיין מהכתוב אחריה **בַמִּקְרָא** – סלוק בתפקיד הגבלה (=ממעט) על הכתוב. בזה מיושב מדוע דרשה זאת מופיעה בסוף הפסוק כי בטעם סלוק מרומז תפקיד הגבלה, שלא כל פרשה

נקראת או מתורגמת ברבים. ופסוק זה הנדרש על כללות הטעמים מהווה דוגמא לרבייים ומיעוטים הנדרשים מתבניות הטעמים.
(ב) **נְיָיִנוּ** – טפחא, טופח (כעין רבוי) - התפשטות אפיון מהכתוב משמאלו (הלאחריו), היינו **בְּמִקְרָא** – סלוק, לכתוב מימינו (אלפניו).
ההגבלה הבאה מהסלוק עוברת אלפניו
אל (א) **וְשׁוֹם שְׂכָל** – בתוך חצי הפסוק להגביל גבולות הפסוקים והגדרות תבניות הטעמים בתוכם
אל (ב) – חצי הפסוק שלפניו **וַיִּקְרְאוּ בְּסֵפֶר בְּתוֹרַת הָאֱלֹהִים מִפֶּה** ללמד להתבונן ב-**שְׁוֹם שְׂכָל** בדרשות של רבוי ומיעוט (הגבולות) למיניהם, ע"פ התוכן וע"פ טעמי הכתוב שקראו ולהסיק מסקנות בדרשות.

הגמרא בדרך כלל לא מזכירה את הטעמים. ב-**בבלי יומא נבא**, נאמר והתניא, איסי בן יהודה אומר: חמש מקראות בתורה אין להן הכרע: **רש"י אין להם הכרע** - לדעת היכן הן נוטין. ועיין ב-**חידושי הריטב"א** (במקום שמסביר) **חמש מקראות אין להם הכרע**. נראה פירושו שאין להן הכרע מלשון דקראי (מפשט הפסוק) כל היכא דליכא פיסוק דקראי או הפסק טעמים (אין להם הכרע מפשט הפסוק בלי פיסוק טעמים), דאילו השתא דאיכא פיסוק דקראי והפסק טעמים נתברר ספיקן (אבל כיוון שהם מפוסקים בטעמים מתבררים הספקות ויש להם הכרע). **רבי עקיבא איגר** (במקום) מציין עוד מקום לנושא **חמש מקראות בתורה אין להם הכרע**. עיין ירושלמי פרק אין מעמידין. לא נעסוק בנושא זה כאן.
איזכור הקריאה בטעמי המקרא נמצא ב-**בבלי ברכות סבא** מפני מה אין מקנחין בימין אלא בשמאל? ... רב נחמן בר יצחק אמר: ... כתנאי ... **רבי עקיבא אומר: מפני שמראה בה טעמי תורה. רש"י טעמי תורה** - נגינות טעמי מקרא של תורה נביאים וכתובים, ... מוליך ידו לפי טעם הנגינה (מרמז איך לקרוא).

1.4 סדר הברור

ע"י ניתוח פסוקים רבים, בעיקר בתורה ולעתים בנ"ך, העוסקים במצוות ובעלי תבניות טעמים דומות, מתגלה עקביות בתהליך (דרך הלימוד) הסקת המשמעות ההילכתית, כמובן כל מקום לענינו. ההשערות על תפקידי תבניות הטעמים מבוססות רק על הפסוקים שנחקרו וההתאמה חייבת להיבדק בכל פסוק. לכן ואינו מסקנה כללית. יתכן ותבניות הטעמים בתפקידים שנמצאו והוגדרו מהוות מעין כלי הדרכה להבין מקור לדרשות חז"ל שלא היו מובנות מדרשת הכתוב עצמו. העיון משתדל להציג כל ממצא והשערה, במיוחד הקשורה להלכה, בין בטעמים בודדים ובין בתבניות מרכבות. לא לכל הטעמים הבודדים מוצגים ממצאים אף שהזכרנו את רובם. שמות הטעמים מעורבים, חלקם על-פי מנהג האשכנזים וחלקם על-פי מנהג הספרדים. גם ניתן הסבר לחלק מהם ע"פ הבנתנו במשמעותם בשני המנהגים. טעמי המקרא נקראים ברובם בתבניות מרכבות. ישנם ממצאים למשמעות טעמים בודדים שהגענו אליהם כגון **רביעי, פזר**, ע"י הסקת מסקנה מהנידון בתורה שבע"פ במלה שהטעם מטעים או מקבוצת מלים שבין טעמיה נמצא הטעם המסוים. לגבי טעמים מסוימים כגון **זקף-גדול**, ההסקה באה בד"כ ממילה בודדת. **קדמא ואזלא** מטופל כזוג.

ישנם טעמים שמופיעים במספר תבניות שונות. כגון תבנית **דרגא מונח רביעי** ותבנית **דרגא תביר טפחא** ותבנית **דרגא מרכא-כפולה טפחא**. טעם דרגא מופיע בצירוף במספר תבניות ובכל אחת מהן התקבלה ההבנה שלכל תבנית ישנה משמעות אחרת. אף שהדרגא מופיעה בכל אחת מהן ועשויה להציג גם תכונת עצמאית. אפשר להמשיך זאת לצליל הנשמע מהשמעת תו נגינה בודד לעומת צליל או אקורד הנשמע מהשמעת תווי נגינה אחדים ביחד. הסה"כ נותן משמעות שונה מהתו הבודד.

1.5 חלוקת הטעמים הידועה לעוצרים ומשרתים-מחברים.

על פי פשוט, הטעמים נלמדים כמחברים ועוצרים והעיון מציג אותם בתפקידים המוסקים מדרשות חז"ל. העיון מעלה, שהטעמים המחברים אינם משרתים בלבד לטעמים העוצרים אלא לעתים גם בעלי תפקידים עצמאיים או מסמלים התפשטות משמעות הטעם העוצר אל המלים המוטעמות בטעמים המחברים-משרתים.

באופן המקובל, בשיטה האשכנזית בעשרים ואחד מספרי התנ"ך וללא ספרי אמ"ת (איוב, משלי, תהלים) יש עשרים וחמישה סימני טעמים ועוד סימן מתג. הגר"א מציג בספר דיקדוק המקרא, באותם סימנים, ל"ט טעמים כי מרבה להן תפקידים לפי סיבות שונות. עיון זה מטפל ברוב העשרים וחמישה הסימנים. בגישה התחבירית הטעמים משמשים לפיסוק תחבירי, הטעמה, נגינה מוסיקלית וטעם פסק גם מפריד בין מלים המסתימות ופותחות באותיות אהו"י ואותיות שוות (שו"ע או"ח ס"ס"א, ס"ע"כ). גישה זאת מחלקת הטעמים לשתי קבוצות קבוצת המושלים וקבוצת המשרתים.

- **קבוצת המושלים** למיניהם (קיסר, מלך, משנה, שלישי) הנקראת כך כי קובעים פסוק עיקרי של הפסוקים, הם נקראים גם עוצרים. אפשר שטעם עוצר נקרא מלך במשמעות עצור ועזוב בתורה, היינו מושל.
 - **קבוצת המשרתים** הנקראים גם מחברים. אפשר שטעם מחבר נקרא משרת מפני שהוא יוצא בשליחות העוצר, מרחיב השפעת העוצר.
- בספר מאור התורה, הרב וויינשטאק זצ"ל מוצגות חמש מסורות לשמות הטעמים במרכזים שונים. העיון משתמש בשמות הטעמים כמנהג האשכנזים וכמנהג הספרדים. בין מנהגים ידועים אחרים נמצא את מנהג האיטליאנו ומנהג התימנים, ידוע מנהג הגר"א (ל"ט טעמים) ומנהג שהציג הרב הילדסהיימר בספרו משפטי הטעמים (כ"י"ב טעמים).

בספר מאור התורה, הרב וויינשטאק זצ"ל הציג את הטעמים לפי תפקידם התחבירי כעוצרים בארבע מדרגות ומחברים-משרתים במדרגה אחת בשמותם כמנהג האשכנזים

דרגת העוצר קיסר **אתנחא. סלוק (=סוף-פסוק)**

דרגת העוצר מלך **סנול. זקף-קטן. זקף-גדול. שלשלת. טפחא**

דרגת העוצר משנה **רביעי. זרקא. פשטא. יתיב. תביר**

דרגת העוצר שלישי **תלישא-גדולה. קרני-פרה. פזר. אזלא-גרש (=אזלא). גרשי"ם. מונח-לגרמיה** | טעמים משרתים **תלישא-קטנה. קדמא. פסיק. |. מקף-. דרגא. מרכא. מרכא-כפולה. מהפך. מונח. ירח-בן-יוקו**

לטובת הבנת הקורא מוצגים הטעמים לפי תפקידם התחבירי כעוצרים ומחברים-משרתים בשמותם כמנהג הספרדים

דרגת העוצר קיסר **אתנחא. סלוק (=סוף-פסוק)**

דרגת העוצר מלך **סנולתא. זקף-קטן. זקף-גדול. שלשלת. טרחא**

דרגת העוצר משנה **רביעי. זרקא. פשטא. תרי קדמין (=פשטא מלעלית). יתיב. תביר**

דרגת העוצר שלישי **תלשא. קרני-פרה. פזר גדול. אזלא-גרש. שני גרשין. מונח-לגרמיה** | טעמים משרתים **טרסא (=תלשא). קדמא. פסק. |. מקף-. דרגא. מאריך. תרי טעמי (=תרי חוטרין).**

שופר הולך. שופר מהפך. ירח-בן-יוקו

הטעמים בשמותיהם כמנהג הספרדים ע"פ חומש "איש מצליח" ישיבת כסא רחמים, הרב מאיר מאזוז הי"ו

זרקא מקף-שופר הולך סנולתא

פזר גדול תלשא אזלא גרש פסק | רביעי

קדמא שופר-מהפך פשטא תרי קדמין (=פשטא מלעלית) זקף-קטן זקף-גדול

שלשלת שני-גרישין תרי טעמי (=תרי חוטרין)
דרנא תקיר מאריך טרחא אתנח
יתיב מאריך טרחא סלוק (=סוף-פסוק)
טעמים נוספים: תרסא (=תילשא), ירח-בן-יומו, קרני-פרה

הגרא דקדוק ופירוש על התורה ע' כג (אוצר החכמה) הת"ק (תלישא-קטנה) אע"פ שלענין בג"ד כפ"ת הוא משרת אבל לענין הטעמים הוא אינו משרת נמצא ח"י טעמים הם שהם מפסיקים. הרב יהודה מארקס נ"י מעיר כי מנחת שי כתב כי בשיטת בן-נפתלי תרסא במילה המסתימת באותיות אהו"י ואחריה מלה הפותחת בבג"ד כפ"ת היא טעם עוצר ודוגמתו (כאן ע"פ בן-אשר) באשית וארא יט"ז) ויהי כהוציאם אתם ("כ" ללא דגש קל), וע"פ בן-נפתלי ויהי כהוציאם ("פ" בדגש קל)

הרב וינשטוק זצ"ל בספרו **מאור התורה** מציין כי **תלישא-קטנה**, היא לפעמים טעם עוצר. בעדה המרוקנית אין הבחנה בין **תלשא**, ובין **תרסא (=תילשא) אור החיים** שמוצאו ממרוקו מתיחס לתרסא בשם תלשא (וי אמר כנג, ובת-פהו פי תהיה אלמנה וגו')

חלוקת הטעמים לעוצרים ומחברים משמשת לתפקיד תחבירי של פיסוק המקרא, דוגמא לתפקיד תחבירי נמצא בפסוק (שמות משפטים כא, לב) **אם-עבד יגח השור או אמה פספו שלשים שקלים ותן לאדניו והשור יפקל: ס** בקריאת הפסוק ללא טעם התביר במלים אם-עבד לא היה נשמע האם העבד הוא זה שנגח את השור או להיפך. טעם התביר מפריד תחבירית ומציין כי השור הוא זה שנגח את העבד או האמה.

דוגמא של הבנת תפקיד טעם זקף-גדול כעוצר ע"פ דעת הראשון ר"ש סיריליאו **שמות משפטים כג,יא: והשביעית תשמטנה ונטשתה ואכלו אביני עמך ויתרם תאכל חנית השדה בן-תעשה לכרמך לזיתך:**

ירושלמי שביעית פ"ט ה"ח מתניתין מי שהיו לו פירות שביעית והגיעה שעת הביעור מחלקן שלש סעודות לכל אחד ואחד. והעניים אוכלים אחר הביעור אבל לא העשירים דברי רבי יהודה. ורבי יוסי אומר אחד עניים ואחד עשירים אוכלין אחר הביעור. **גמרא ... מאי טעמא דר' יוסי, דכתיב ואכלו אביני עמך ויתרם וגו' ר"ש סיריליאו גמ'... ור' יוסי. סבר כולהו מצי אכלי. דרישא דקרא דכתיב ויתרם קאי לעמך, והכי קאמר ובעלי יתרה של עמך, דהיינו בעלי נכסים יאכלו, ואפילו משדות שלהן, וזה כל זמן ש- תאכל חנית השדה א"נ ויתרם עומד במקום, וטעם המקרא יוכיח שיש זקף-גדול ב-ויתרם ללמד שעומד לעצמו ולנתקו ממאכל חית השדה.**

1.6 הטעמה רעיונית – מעבר לתפקידי הטעמים כעוצרים ומחברים לתפקידי דרישה ע"פ טעמים ותבניות טעמים.

לאחר שהוצגנו את הטעמים כעוצרים ומחברים מוצגת ההשערה שלטעמי המקרא יש גם תפקידים מעבר לתפקיד התחבירי, המרמזים לדרשות חז"ל שבמקרים רבים, למרות שהטעם הוא עוצר הוא מתחבר להמשך הפסוק. וכן טעם שהוא מחבר, בדרשות חז"ל הוא נדרש בפני עצמו. רעיון דומה מובא ב-**תורה תמימה**. שלמרות הטעם המפסיק דורשים סמיכות למלה שאחריו וזה לשונו **שמות משפטים כא,ב** ... דכתיב **שש שנים יעבד ובשביעית זמנין דבשביעית נמי יעבוד**^(א) [ערכין י"ח ב'] ... **הערה כא)** ... ומדרך חז"ל בהמלים הבאות בטעם מפסיק לדרשם לפנין ולאחריהן, כמו ב-**ב"מ ק"ג ב' (ד' כ"ת כז,יא) בחוץ תעמד והאיש אשר אתה נשח בו, דרשו בחוץ תעמד והאיש, וב-מנחות נ"ה א' (י"ז ע"ג) לא תאפה חמץ חלקם נתתי אתה מאשי, דרשו לא תאפה חמץ חלקם, וב-מכות כ"ב דרשו הפסוק (ד' כ"ת כה,ג) ארבעים יפנו גם לסוף פסוק הקודם לו (פ"ד רשעתו במספר: ארבעים יפנו), וכ"כ תוס' בחולין ס' ב' בפסוק דיהושע י"ג (הושע יג,ג) ... חמשתו סרני פלשתים ... והעניים: מתירמן), וה"נ כן:**

בספר **הכוזרי**, מאמר שני, סעיף פ' נמצאת התיחסות קצרה לנושא הטעמים והמפרשים רב מרדכי גניזי ובעל "אוצר נחמד" הרב ישראל הלוי מסבירים את השפעת הטעמים על הניקוד, ובין היתר מציינים את הנקודות הבאות:

- הטעמים **אתנח. סלוק. זקף** (טט לענ"ד כוונתו ל-קטן ול-גדול). **סגול. רביע. שלשלת** הם הפסק ענין.
- הטעמים **אתנח. סלוק** הם גם הפסק דבור.
- טעם **זרקא** אמנם טעם עוצר אבל הוא משרת של **סגול**.

התחלתי מהגדרה של הכוזרי

- (א) על הפסק דיבור שהוא בטעם אתנח או סלוק
- (ב) על הפסק ענין שהוא בטעם זקף או סגול

והתבוננתי מי הם הטעמים הנמצאים בדרך אל הפסקים האלו. (סוגריים מרובעים [...] מציינים שאין חובה שהטעם ימצא בתבנית) מתוך כך הגדרתי קבוצת/תבנית טעמים של הפסק דיבור שלפי מסורת ההטעמה יש בה רק טעמים תחתונים. התבנית עשויה להיות בסדר הבא: (סימון בסוגריים מרובעים מורה שאין חובת הימצאות הטעם בתבנית)

[מונח] **דרנא** או **מרקא**

או [מונח] **תקיר**

ואחרי אלו [מרקא] **טפחא**

ואחרי אלו [מונח] **אתנח** או [מרקא] **סלוק**

תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם זקף-קטן עשויה להיות
[יתיב] זקף-קטן או [יתיב] [מונח] זקף-קטן או מונח ז"ק
פשטא זקף-קטן או פשטא [מונח] זקף-קטן או מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן (תחבירית יתיב מחליף פשטא בנסיבות מסוימות, ע"פ הרב הילדסהיימר משפטי הטעמים)
לעתים יופיע טעם מרקא לפני פשטא

תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם זקף-גדול היא רק זקף-גדול

תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם סגול היא [מונח] או [מרקא] זרקא [מונח] סגול (בתורה גם שלושה מופעים של זרקא זרקא סגול). מה שבא לפניו הוא כמו בפסוקים אחרים לפני הפסק ענין או הפסק דיבור

על בסיס תבניות הפסק ענין בטעם זקף (זקף-קטן, זקף-גדול) ובטעם סגול שהם טעמים עליונים (היינו מעל שורת הכתוב), התחלתי לחקור האם גם טעמים עליונים נוספים מהיום הפסקי ענין כלשהם

בין תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם סגול ובין תבנית הפסק דיבור המסתיים בטעם אתנח תמיד יש תבנית הפסק ענין כלשהי תבנית הפסק ענין המסתיים בטעם סגול מלווה בתבנית הפסק ענין נוספת לפני הפסק דיבור המסתיים בטעם אתנח ואח"כ עוד הפסק ענין ומסיים בהפסק דיבור המסתיים בטעם סלוק

התבניות האלו מגבילות את הצירופים בין הטעמים ובין התבניות ומהוות גדרות שבתוכם צריך להבין את תפקידי הטעמים והאם אפשר ללמוד מטעם לטעם ומתבנית לתבנית.

תבנית טעמים "הפסק ענין" פירושו קבוצת טעמים המפסיקה בתוך חצי פסוק. לדוגמא:
בראשית א,ב : וְהָאָרֶץ הָיְתָה תֹהוּ וָבֹהוּ וְהַיָּם הָיָה עֲלֵ-פְנֵי תְהוֹם הַפֶּסֶק עֲנִין וְחֹשֶׁךְ עַל-פְּנֵי תְהוֹם הַפֶּסֶק דְּבוּר
וְרוּחַ אֱלֹהִים הִפְּסֵק עֲנִין מְרַחֶפֶת עַל-פְּנֵי הַמַּיִם: הַפֶּסֶק דְּבוּר
לכל הפסק ענין או דבור ישנם תפקידים.

מתוך שהטעמים העליונים זקף-קטן, זקף-גדול, סגול הם הפסקי ענין נשאלות השאלות הבאות:

- האם יש עוד טעמים עליונים, שהם הפסקי ענין, או אולי הם מהווים תת קבוצות של הפסקי ענין .
- אם יש תת-קבוצות, כיצד הן משפיעות על הדרשות?
- מה תפקיד הטעמים התחתונים והאמצעיים, בתוך קבוצות הפסקי ענין, שנראה כי הן מבוססות על טעמים עליונים?

ועוד התברר כי הטעמים העליונים בין היתר מציינים מספר זקף-קטן – 2, זקף-גדול – 3, ותבנית הטעמים זרקא סגול בין היתר מציינת חלק משלם. מיימצאים אלו במקביל לממצאים בטעמים בודדים ותבניות אחרות מלמדות כי תבניות (מטעם אחד ועד אחדים) מסוימות מציינות רבוי ואחרות מציינות מיעוט. ונראה כי כל חצי פסוק מכיל לפחות רבוי אחד או שנוי משמעות תוכן אחד ואחריו הגבלה אחת, פרט לחצאי פסוק בעלי טעם בהם מופיע אתנח או סלוק בלבד (קיסר), היינו ללא טעם נוסף שנשמע כגון (וי תח' גי'ת) וּבִשְׁעַר כְּנִי-יְהוָה כּוֹ-בְעֶרְוֵי שְׁתֵּינָן וְנִרְפָּא: מלת וּנִרְפָּא בטעם סלוק בלבד.

בקבוצת התפקידים של קבוצות הענין העליונות והתחתונות עלו אפיונים (דרכי דרשה) משותפים אחדים לטעמים העליונים ואפיונים משותפים אחדים לטעמים התחתונים. לכן הסקנו שיש מקום להתיחס לטעמים גם לפי מיקומם ביחס למקרא הכתוב לטעמים עליונים, טעמים אמצעיים וטעמים תחתונים, בנוסף על חלוקת הטעמים לפי עוצרים ומשרתים-מחברים. בחלוקה זאת נמצא בכל קבוצה טעמים עוצרים ומשרתים-מחברים. ועוד מתברר כי הטעמים הבאים שרובם עוצרים במדרגה נמוכה: פזר, תלישא-גדולה (תלשא), תלישא-קטנה (תרסא), אזלא-גרש או גרשיים, מרמזים על עניני דרישה מיוחדים בחצי הפסוק, והתבניות האחרות מפרטות אותם.

להלן מוצגים הטעמים בחלוקה לעליונים, אמצעיים, תחתונים טעמים עליונים -

מסוג הטעמים העוצרים אזלא. (אזלא ללא קדמא לפניו שמו אזלא-גרש או גרש עבור מלה מלעלית ו- גרשיים עבור מלה מלרעית). זרקא סגול, תלישא-גדולה, קרני-פדה, שלשלת, פזר, פשטא, זקף-קטן, זקף-גדול, רביעי (רביעי) מסוג הטעמים המשרתים-מחברים קדמא, תלישא-קטנה, הכוזרי מציינ שטעם זרקא הוא למעשה משרת לטעם סגול הגר"א מציינ שטעם קדמא ללא טעם אזלא אחריו אף הוא נקרא אזלא והינו עוצר הרב ויינשטוק מציינ כי תלישא-קטנה היא לפעמים עוצר ובעדה המרוקאית אין הבחנה בין תלשא (תלישא-גדולה) ותרסא (תלישא-קטנה)

טעמים אמצעיים / תיכונים –

מסוג הטעמים העוצרים מונח-לגרמיה |

מסוג הטעמים המשרתים-מחברים מקף, פסק |

טעמים תחתונים –

מסוג הטעמים העוצרים **סְלוֹק, אַתְנַח, טַפְחָא, תְּבִיר, יְתִיב**.
מסוג הטעמים המשרתים-מחברים **דְּרָגָא, מַרְכָּא, מַרְכָּא-כַפּוּלָה (= מַרְכָּאִיִּים), מוֹנְחָא, מַהְפֵּךְ, יַרְחָא-בֵּן-יוֹנוֹ**

תפקידי הטעמים בנושא דרכי לימוד התורה (באופן כללי, לא ממצה ולא בלעדי):

- א. טעמים עליונים מסוימים מציינים דרך לימוד של נושא ופרטיו, כמו כעין היקש, כעין בנין אב, כעין כלל ופרט או רבוי ומיעוט ועוד דרכי לימוד בהגדרות, שחלקן בדרך השאלה בלבד נלקח מי"ג מידות של רבי ישמעאל ומל"ב מידות של רבי אלעזר ועוד דרכי לימוד שלא נכללו בברייתות המלמדות מידות אלו.
- ב. טעמים עליונים מסוימים וטעמים אמצעיים ותחתונים בתוך תבניות טעמים עליונים מכוונים את תהליך הלימוד בדרכי הלימוד המצוינים ע"י טעמים עליונים שצוינו בא'.
- ג. טעמים אמצעיים מסייעים ללימוד בטעמים עליונים ותחתונים, ע"י יצירת אגודים, הפרדות, היקשים. מטעם הפסק אפשר ללמוד גם ללא קשר לטעמים שבסביבתו.
- ד. טעמים תחתונים מסוימים מסייעים להכוונת הלימוד בתוך תבניות טעמים עליונים שצוינו ב(א). בתבנית הפסק דיבור הם מהווים תבניות רבוי ומיעוט – הגבלה ללא מעורבות של טעמים עליונים.
 - כגון **מַרְכָּא פִּשְׁטָא זַק־קִטְוֹן**, כעין רבוי – הארכת / הרחבת השפעה או חלות אלפניו בנוסף על הרבוי של **זַק־קִטְוֹן**
 - כגון **מַרְכָּא זַרְקָא מוֹנְחָא סְנוּלָא**, כעין רבוי מורחב על הענין של **זַרְקָא... סְנוּלָא**, דומה להשפעה על זַק־קִטְוֹן
 - כגון **[מוֹנְחָא] זַרְקָא [מוֹנְחָא] סְנוּלָא**, כעין תוספת או גריעה מוגבלת מהענין של **זַרְקָא... סְנוּלָא**

תפקידים כלליים של תבניות טעמים מסוימות

מהעיון מתברר כי ישנם תפקידים כלליים, דהיינו שאותו התפקיד מופיע במספר טעמים ותבניות בשינויים ביניהם. כגון:

(א) טעמים עליונים שבין תפקידיהם ישנו תפקיד המרמז לענין של מספר, מאחד ועד ארבע ויותר. אחד מתפקידי המספר לרמז ברישום מקוצר לדרוש מספר דרשות כהמספר המרמז בתבנית הטעם (א) ע"פ פסוקים (ב) ע"פ מסורת ללא פסוקים

פִּשְׁטָא, מוֹנְחָא – אחד,

זַק־קִטְוֹן – שניים, שני פרטים בענין מסוים, שתי דרשות

זַק־גְּדוּלָא – שלוש, שלושה פרטים בענין מסוים, לפחות שתי דרשות באופן אחד ושלישית עשויה להדרש באופן אחר

רְבִיעַ – ארבע, ארבע דרשות או ערך (מספר) ארבע או רביעית

מוֹנְחָא רְבִיעַ – כמו רביע על כל תפקידיו, או חמש ויתכן גם יותר לפי הענין

(ב) תבנית טעמים בתפקיד לימוד אלפניו (כלומר מהכתוב המוטעם אל הכתוב שלפניו)

תְּלִישָׁא (תְּלִישָׁא-גְּדוּלָה),

קִדְמָא,

קִדְמָא מַהְפֵּךְ פִּשְׁטָא,

קיסר **[פִּשְׁטָא]** מוֹנְחָא זַק־קִטְוֹן או קיסר **פִּשְׁטָא [מוֹנְחָא] זַק־קִטְוֹן** והתוכן המוטעם בו הוא תיאור או מצוה או פעולה ולאחריה עוד מצוה או פעולה, כל התבנית כולה מלמדת אלפניה.

קיסר **מַרְכָּא [פִּשְׁטָא]** מוֹנְחָא זַק־קִטְוֹן לימוד אלפני לפניו

טַפְחָא התפשטות לימוד מהתוכן המוטעם על ידה אלפניו

דְּרָגָא תבנית בטעם תחתון, העשוי להצביע למקום רחוק ממקומו.

(ג) הטעמים התחתונים **אַתְנַח** או **סְלוֹק** הם בתפקיד של הגבלה וקבוצת הטעמים התחתונים הקודמים להם מרמזים על קבוצת פרטים.

מסקנות העיון – תפקידי הטעמים בדרכי לימוד התורה

- א. לכל טעם ותבנית טעמים יש כנראה תפקידים אחדים. לכן יש למצוא את כלל התפקידים של כל טעם ותבנית.
- ב. לא בכל מופע של טעם ותבנית טעמים כל התפקידים פעילים. כל דרך לימוד נקבעת ע"פ התפקיד שהטעם ותבנית הטעמים משרה בהתאם לתוכן הפסוק והטעמים שלפניו ולאחריו. לכן יש למצוא בכל מופע לאיזה תפקיד אפשר להתאים את הטעם או התבנית.
- ג. טעמים ותבניות מסוימים מציינים רבוי ואחרים מציינים הגבלה – מיעוט
- ד. במופעים מסוימים הטעם או התבנית מרמזת לכעין רישום מקוצר המרמז לכתובים אחרים שיש לדרשם בהקשר לכתוב במקום הטעם.
- ה. היות ומצאנו דמיון מסוים למידות שהתורה נדרשת בהם, לכן אנו מחפשים קשרים בין טעמים למידות ולדרכי לימוד אחרות בנוסף לרבוי ולמיעוט פשוטים.
- ו. תמצית ההשערות: אַתְנַח, סְלוֹק = סוף-פסוק – מגביל; מוֹנְחָא – רבוי; מַהְפֵּךְ פִּשְׁטָא – מוציא מפשט; מַרְכָּא = מאריך, רבוי; דְּרָגָא – מצרף; תְּבִיר – מחלק, ממעט, לא ממש; טַפְחָא = טַפְחָא – שנוי משמעות, רבוי מתפשט; מַרְכָּא טַפְחָא – יתור לרבות, מכל מקום; דְּרָגָא תְּבִיר טַפְחָא – קבוצה עם הלכה שווה לפרטיה; מַרְכָּא תְּבִיר טַפְחָא – קבוצה עם הלכה לא שווה לפרטיה; תְּבִיר מַרְכָּא טַפְחָא – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; מַק־רב-מצב של המוטעם, בד"כ מצב אחד נדרש; פִּסְק 1 – סודר שנחלק, השלם והחלק נדרשים; זַרְקָא סְנוּלָא – מוסף מהענין על הענין או גורע ממנו; פִּשְׁטָא – פשוט, 1; זַק־קִטְוֹן 2; זַק־גְּדוּלָא 3; רְבִיעַ 4; ... זַק־קִטְוֹן ... זַק־קִטְוֹן בחצי פסוק – היקש; השלישית: (קִדְמָא – סדר קדימות, אִזְלָא = 'אִרְשׁ' – גרשי"ם – יוצא מהענין; קִדְמָא וְאִזְלָא – מלמד) דרוש בפסוק בכעין י"ג מידות דר' ישמעאל; תְּלִישָׁא-קִטְוֹנָה = תְּרַסָּא – דרוש בפסוק ששור, מחיצה; תְּלִישָׁא-גְּדוּלָה = תְּלִישָׁא – דרוש בפסוק ולפניו ששור, מחיצה; פִּזְרָא – דרוש מהפסוק רעיון לנושא אחר בהלכה;

1.7 הגדרה מפורטת של תפקידי טעמים ותבניות טעמים לדרישת הכתובים ע"פ הטעמה רעיונית

סדר הטעמים בהגדרה המפורטת: מונח, זרקא סגול, תלישא, קרני-פרה, פזר, יתיב, פשטא, פשטא פשטא, מהפך פשטא, זקף-קטן, מרכא מונח, זקף-גדול, זקף-קטן זקף-גדול, זקף-גדול ... זקף-קטן, רביע, אתנח, סלוק, טפחא, מרכא טפחא, מונח אתנח, מרכא סלוק, תביר, דרגא תביר, מרכא תביר, תביר [מרכא] טפחא, דרגא, דרגא תביר, דרגא מרכא-כפולה, דרגא מונח רביע, אזלא-גרש או גרשיים דרגא מונח רביע, שלשלת, פסק, מקף, קדמא ואזלא, אזלא-גרש, גרשיים, קדמא, קדמא מהפך פשטא, קדמא מרכא, אזלא-גרש/ גרשיים מהפך פשטא, אזלא-גרש/ גרשיים תביר, אזלא-גרש/ גרשיים קדמא, אזלא-גרש/ גרשיים קדמא מהפך פשטא

טעם מונח כמשרת / מחבר לטעם עוצר, קריאתו קצרה והוא עשוי ללמד על הוספה על או מסוג הטעם העוצר. למשל **מונח רביע** ללמד על לפחות ארבע, **מונח תלישא-קטנה** כעין ת"ק נוספת.

טעם מונח המופיע לפני תבניות טעמים מסוימות שקריאתו מאורכת להדגיש (א) שיש דרשה מיוחדת מהכתוב ו/או (ב) שאופן הלימוד הנלמד מהתבנית הבאה אחריו נלמד יותר מפעם אחת. כגון: תבנית **מונח זרקא מונח ... מונח סגול** אפשרות שמונח שלפני זרקא מלמד שכאילו לפנינו סדרות אחדות של זרקא [מונח] סגול. תבנית **מונח** ואחריו למשל **מהפך פשטא מונח זקף-קטן** אפשרות שמונח מלמד שכאילו לפנינו סדרות אחדות של מהפך פשטא מונח זקף-קטן. תבנית **מונח** ואחריו למשל **דרגא תביר [מרכא] טפחא או מרכא תביר [מרכא] טפחא** אפשרות שמונח מלמד שכאילו לפנינו סדרות אחדות של מרכא או דרגא תביר [מרכא] טפחא.

תבנית [מונח] ... [מונח] זרקא [מונח] ... [מונח] סגול

זרקא ... סגול – דרשת ענין מסוג הענין המוטעם בתבנית **זרקא ... סגול** אשר עומד לעצמו או הוא תוספת מסוג הענין על הענין המוטעם ע"י **זרקא ... סגול**. במיעוט מופעים נמצא כי התפקיד הוא גריעה מן הענין. כל מונח לפני זרקא ו/או סגול עשוי להוסיף עוד ענין עצמאי או הוספה או גריעה על נושא התבנית.

לימוד של פחות משלם אחד, באותו אופן מרחיב הפסוק בת-פסוק.

ע"פ תיקוני הזהר חלק ב' גג ז"ן במילה **זרקא** נמשל למאזניים. אפשר להשתמש בהמשלה זאת במובן של עולה ויורד (בתמוז התשע"ד מצאנו כי הרב קרוזר זונדל ב-"אור החמה" עה"ת מגדיר זרקא סגול כעולה ויורד), מוסיף וגורע, מקרב ומרחיק, מאריך או מקצר (עצם, זמן). צורת **זרקא** כמתאר כריכה, תנועה תנועתית, הרב אייכנשטיין ישכר בעל "לבוש לשבת ויו"ט" מגדיר זרקא סגול כתוספת שמחה. צורת טעם **סגול** כעין לבנה על גבי שתי לבנים. הסגול גם משמש כעין אתנח או זקף-קטן להארכת הפסוק בחלקו הראשון, כעין רבוי. כעין קשר למספר שלוש (כגון שלוש כריכות, שלוש דרשות).

לעומת התבנית לעיל שעשויה להתחיל בטעם **מונח**, כאשר התבנית היא **מרכא זרקא [מונח] סגול**, נדרש ע"י מרכא רבוי של תוצאות מסוג תפקידי זרקא סגול (ממעט או מרבה מסוג הענין על הענין).

להסבר על עוד תפקידי של זרקא סגול ראה גם תבנית **קדמא מרכא זרקא מונח ... מונח סגול** – כעין להתחילה ובפועל.

אפשר כי התורה מגלה בכתובים הבאים תפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול כמוסבר להלן:

(במ' מסעי לו, ג) **בני-ישראל לנשים** – זרקא סגול, ואחריו תאור תפקיד התבנית **וננרעה** מהענין, שכאן הוא **נחלתן** מסוג ענין, שכאן הוא

נחלת אבותינו ומסיים בכתוב שכתוב שוב בפסוק (לו, ד) ונוסף על נחלת הפטרה אשר תהינה להם

(במ' מסעי לו, ד) **היכל לבני ישראל** – זרקא סגול, ואחריו תאור תפקיד התבנית **ונוספה** מהענין, שכאן הוא **נחלתן** מסוג ענין, שכאן

הוא **על נחלת הפטרה אשר תהינה להם**. ענין ההוספה בפסוק (לו, ד) הוא יתר כי כבר נאמר בפסוק (לו, ג) **ונוסף על נחלת הפטרה**

אשר תהינה להם

מתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול

- ענין עצמאי מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
- ענין תוספת מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
- גריעה חלקית מסוג התוכן המטועם מהתוכן המטועם (כגון קריבת ימים למות)
- ציור של תנועה
- כגון ציור של שלוש תנועות
- מספר מיעוטים או ריבויים מסוג הענין על הענין.

היות והתבנית **זרקא [מונח] סגול** באחד מתפקידיה מוסיף מהענין על הענין או גורעת מן הענין, אז אפשר כי

תבנית הטעמים **גרשיים ... זרקא ... סגול**, עשויה להיות כמו **גרשיים ... תביר**. כעין יצא להקל ולהחמיר.

ותבנית **מרכא זרקא [מונח] סגול** עשויה לבטא רעיון דומה לתבנית **מרכא תביר**, אבל הדבר לא מוכח. ראה כל תבנית במקומה.

תלישא-גדולה למנהג הספרדי **תלשא**, **תלישא-קטנה** למנהג הספרדי **תרסא**, (תרסא משמעו תריס כעין מחיצה) אותיות למ"ד ור"י שמתחלפות ביניהן (כגון שרשרת ושלשלת), לכן מבחינה לשונית מובנן קרוב, המסביר את ההשערה כי הם בעלי תפקידים קרובים עם הבדלים ביניהם.

תבנית טעמים **תלישא-גדולה ... תביר**, **תלישא-קטנה ... תביר** בין שני קיסרים וגם כאשר התלישא בחצי פסוק ראשון והתביר בחצי פסוק שני מעלה אפשרות לחישוב חשבוני המבוסס על גימטריות המלים המטועמות או בסביבתן. לפעמים מתקבלים שיעורי תורה.

אפשר שבגלל מיקום **תלשא** ו-**תרסא** לפני תבניות **קדמא ואזלא** או **קדמא לבדה** או **גרשיים** או **אזלא-גרש** המרמזות על כעין כלל ופרט או יוצא מן הכלל (אם הן בחצי פסוק) (ראה קדמא ואזלא) אז משמש כפרט לפני תבניות אלו.

אפשר שקרן ימין של **קרני-פרה** היא בטוי של תלישא-גדולה.
אפשר שקרן שמאל של **קרני-פרה** היא בטוי של תלישא-קטנה.

מונח ... מונח תלישא-גדולה – כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מסוג תלישא-גדולה.
מונח ... מונח תלישא-קטנה – כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מסוג תלישא-קטנה.

מתפקידי תבנית הטעמים תלישא-גדולה או תלישא-קטנה

תפקיד כללי שיעוריו, חציצין ומחיצין (שח"מ)

- שיעורין, חציצין ומחיצין הכוללת שיעורין מוחלטים, שיעורין יחסיים, אומדנים (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה)
- עקירת עקרון תורני או מצווה, עקירת מחיצה.
- עקירת פרט הנעקר מתוך העניין הנידון.
- התרעת עונש משמים – כרת, מיתה בידי שמים. התרעת לאו ומלקות, לאו מכלל עשה.
- מידרוג בביצוע מצוות ומידרוג בשכר ועונש (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה).

תפקיד ייחודי בעל בחינה נעלה

- (מקור אור החיים בטעם תלישא-קטנה, ע"פ מנחת שי זה שם כללי לתלישות במנהג הספרדי), אפשר לתאר בחינה נעלה כעין מחיצה בין בעל הבחינה הנעלה והאחרים.
- נבחר, ראש, מקור (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה).

תפקיד ייחודי חשוב חשוב בין המלים המטועמות או בסביבתן.

רמז לתלשא כמלך-חשבון (לאו דווקא בפסוק זה) (**דב' כי תבוא טו, י**) **רָאָה נְתַתִּי בְּיָדְךָ אֶת-סִיחֹן מֶלֶךְ-חֶשְׁבֹן הָאֲמֹרִי וְאֶת-אַרְצוֹ הַתַּלְרֵשׁ (דב' כי תבוא טו, י)** **וַיֵּצֵא סִיחֹן מֶלֶךְ-חֶשְׁבֹן וְעֹנֵג מֶלֶךְ-הַבְּשָׁן לִקְרֹאתָנוּ לְמִלְחָמָה וַנִּבְכַּם:**

פֶּזֶר – אפשר כי משמעו לשון פיזור, הפצה, וסימנו כעין חץ או קילשון כלי המשמש להעברת אדמה וצמחיה.
פֶּזֶר – תפקידו כעין דון מיניה ואוקמיה במקומיה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר, בין שמפורש בתורה שבכתב ובין שאינו מפורש. בנוסף עשוי ללמד למקומו.
אפשר שבגלל מיקומו לפני תבניות **קדמא ואזלא** או **קדמא לבדה** או **נרשיים** או **אזלא-גרש** המרמזות על כעין כלל ופרט או יוצא מן הכלל (אם הן בחצי פסוק) (ראה קדמא ואזלא) אז משמש כפרט לפני תבניות אלו בנוסף לתפקידו כמעביר רעיון למקום אחר.
ובפירוש **טוב טעם – הרב יום טוב ליפמאן העלה (תוספות יום טוב)** על **רבינו בחיי בר' נח ז, כב** **כָּל אֲשֶׁר נִשְׁמַת-לֵוִיחַ חַיִּים בְּאֶפְרוֹי מִכָּל אֲשֶׁר בְּחֶרֶבָה מָתוּ:** מביא מספר **פרדס רימונים שער הטעמים (שער כ"ט, פ"ב)** ... שמתחס לטעם **פֶּזֶר** כדלהלן: מפזר ונוסף עוד ... וצורתו כחץ < משפיע השפעה (ע"כ מדבריו). ואפשר לומר כי החץ מוליך השפעה – הלימוד (דרך ותוכן) - מדברי תורה במקום אחד לפרנס עמם דברי תורה במקום אחר בתורה.
פֶּזֶר – גי' כ"ן ירב"ה (**שמות א, יב**) **כֵּן יִרְבֶּה** תומך ברעיון משפיע שפע (בשם בתי שב"פ)

[מונח] ... [מונח] פֶּזֶר – כל מונח עשוי להוסיף עוד לימוד מסוג פזר.

יְתִיב טעם מפסיק / וצור המרמז לדרשה דווקא כך, אכן כך הדבר, לפחות כך.
מצד הקריאה בתורה **יְתִיב** = משיב (מעביר לאחור) = מציב **פשטא** (שמקומה בסוף מלה) בראש מלה בת הברה אחת או בראש מלה מלעלית בת שתי הברות
התבנית התדירה **יְתִיב [מונח] זקף-קטן** . יש מקום לעיין מדוע כתב רחמנא מלה המחייבת **יְתִיב** ולא **פשטא**.

פשטא - אחד, אחד ויחיד, פשוט, מתפשט והולך, פשט הענין.
לרוב אחריו **מונח זקף-קטן** או **זקף-קטן**, המלה המוטעמת ב- **פשטא** מייצגת ענין של אחד, **זקף-קטן** מלמד שני דברים בקשר אליו.
פשטא ... זקף-קטן עשוי ללמד על דרשה כפשוטו של מקרא.
סימונו תמיד באות אחרונה של **מלה** . יש דפוסים בהם **באה** עוד פשטא בתיבה מלעלית ואז היא נראית כ**קדמא** אבל היא **פשטא**.
משנה סוכה פ"ג מ"א או [ט] מקום שנהגו לכפול יכפול **לפשוט** יפשוט וגו':
ופירש **רמב"ם לכפול**, הוא שיקרא מאודך כי עניתני עד סוף ההלל כל דבר שתי פעמים. **ולפשוט**, הוא שיקרא בלי כפילה כשאר ההלל כולו. ומכאן כי **פשטא** - משמע אחד.

פשטא – ע"פ **בבלי גיטין ס, ב** נהרא כפשטיה לייזיל. **המתיבתא** ילך הנהר כדרכו. מובנו **כדרכו**, כרגילות שלו. לכן **מהפך פשטא** יהיה משמעו כעין מהפך מדרכו, מהפך מרגילותו, מוציא מפשוטו של מקרא המודגם בפסוק הבא:
בראשית ויחי נב, וַיֵּצֵא יוֹסֵף אֶת-עֶבְדָּיו - קדמא מהפך פשטא – **תורה שלמה [ה]** בשם **ספר חסידים** מוציא מפשוטו שציוה לעבדיו להיות עם הרופאים להזהירם שלא יגעו בגופו של יעקב אלא בניו. והרופאים מורים לבניו לעשות לו כך וכך ועבדיו רואים שלא יחסרו דבר שבניו לא יראוהו. **אֶת-הַרְפָּאִים** - מונח זקף-קטן במלים המחוברות במקף - ריבה וריבה את הכל, שלא יחסרו דבר שבניו לא יראוהו.

הערה לתפקיד התחבירי של טעם פשטא

מונח פשטא – מונח נקרא גם שופר-הולך מצביע שהפשטא ינהג כעוצר חלש יותר מכרגיל, כאילו מחבר. באותה עת המונח עשוי לרמוז ליותר מסדרה אחת של תבנית הטעמים שאחריו.
מהפך פשטא – מהפך נקרא גם שופר-הפוך, מצביע שהמהפך מושך תיבת הפשטא אל תיבתו ויחד ינהגו כעוצר יותר חזק מכרגיל.

פשטא פשטא – כפל הפשטא מרמז על דבר שזה טבעו ומתמיד בו,

כעין חל / מתרחש / מתבצע במהירות כי מכיר דרכו. מְדִיּוּת, בבת אחת, בעת ובעונה אחת.

זה וזה גורם אפשר שגם זה או זה גורם

פשטא מונח רביע (מופע נדיר) אין הגדרת תפקיד.

1. **בראשית לך-לך יז, יט:**

[יט] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶבְרָהָם אֲשֶׁתְּךָ יְלֶדְתְּ לָךְ בְּיָדְךָ וְקָרָאתָ אֶת-שְׁמוֹ יִצְחָק וְהִקְמֹתִי אֶת-בְּרִיתִי אִתּוֹ לְבְרִית עוֹלָם לְזַרְעוֹ אַחֲרָיו:

פשטא רביע – שני מופעים בתורה. בשניהם מהפך לפנייהם **מהפך פשטא רביע** אין הגדרת תפקיד.

1. **בראשית א,יא:**

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים קְדָשָׁא הָאָרֶץ וְשָׂב מִזְרִיעַ זָרַע עַץ פְּרִי עֵשָׂה פְּרִי לְמִינֵהוּ אֲשֶׁר זָרַע-בוּ עַל-הָאָרֶץ וַיְהִי-כֵן:

2. **בראשית וישב לח,יב:**

וַיִּרְבּוּ הַיָּמִים וְהָמָת בַּת-שָׁוֵעַ אֲשֶׁת-יְהוֹדָה וַיִּנְחַם יְהוֹדָה וַיַּעַל עַל-גִּזְזֵי צֹאנוֹ הוּא וְחֵיכָה רַעְהוּ הַעֲדָלְמִי הַמְנַתָּה:

זקף-קטן – ענין של שני דברים. שתי דרשות

מונח-זקף-קטן – מונח-זקף-קטן במלה אחת או במלים מחוברות במקף, כעין מידה ריבה וריבה את הכל (ירושלמי חלה פ"א, ביכורים פ"א, פסחים פ"ב), וכעין מידה י"ח מל"ב מידות של רבי אליעזר, מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל.

קדמא-זקף-קטן – קדמא-זקף-קטן במלה אחת או במלים מחוברות במקף, כעין מידה מל"ב מידות של רבי אליעזר מוקדם והוא מאוחר בענין, והוא גם כעין מידה "דבר הלמד מסופו" מ"ג מידות של רבי ישמעאל, ראה **קדמא** לבד.

מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן – מרבה ענין המוציא את הכתוב המוטעם מפשוטו. דהיינו שתיים או שלוש דרשות, אחת כפשוטה ואחת יוצאת מפשוטה, שתיים היוצאות מפשוטו. **מונח** עשוי לרמוז לדרשה שלישית, היא כפשט או כיוצא מהפשט, או מצב ביניים (ראה להלן).

ראה להלן **אזלא (גרש"י"ם או אזלא-גרש)** **מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן**

ראה להלן **קדמא מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן**, ראה להלן **קדמא מרכא [פשטא] [מונח] ... זקף-קטן** – כעין לכתחילה ובפועל [יתיב] או [פשטא] **מונח זקף-קטן** – מונח זה עשוי לפעול בתפקיד מצב ביניים, מצב ספק, עשוי להיות באותו תפקיד גם ב-**מונח-זקף-קטן**. במנהג קריאה מסוים מונח לפני זקף-קטן מנוגן בשתי פעימות המעיד על כעין הפסק וכך מתאים לדעת **ר"ן בבלי נדרים לזב**, במה שנידון שם.

(**אתנח או סלוק**) ואחריו **פשטא מונח זקף-קטן** – התבנית מטעימה תיאור ואחריו הלכה, או התבנית מטעימה הלכה ואחריה עוד הלכה, מרמז ללימוד אלפניו ולאחריו.

(**אתנח או סלוק**) ואחריו **מרכא פשטא מונח זקף-קטן** – התבנית מטעימה תיאור ואחריו הלכה, או התבנית מטעימה הלכה ואחריה עוד הלכה, מרמז ללימוד אלפניו לפניו ואפשר גם לאחריו.

במצב שלא אחרי (**אתנח או סלוק**) התבנית **מרכא [מונח] [מהפך] פשטא מונח זקף-קטן** – מתארת הרחקה במקום, הארכה בזמן.

מרכא מונח-לגרמיה ו – ששה מופעים בתורה, שלושה בדברים, 44 מופעים בכל התנ"ך, אין הגדרת תפקיד.

זקף-קטן ... זקף-קטן בין שני קיסרים (**אתנח או סלוק**), (**סלוק או אתנח**) – בין תפקידיהם כעין דבר החוזר וקורה, כעין בנין אב, היקש.

תבנית מורכבת מ- **זקף-קטן** ואחריו **קדמא-זקף-קטן** (במלה אחת או במלים מחוברות במקף) בין שני קיסרים (**אתנח או סלוק**), (**סלוק או אתנח**) עשוי ללמד על כעין בנין אב הבנוי בשלבים, במקרא אחד שלב א' ובמקרא אחר שלב ב' ורק בשלב ב' מתברר שהענין המוקדם המוטעם בתבנית הוא כעין בנין אב.

בין שני קיסרים (**אתנח או סלוק**), (**סלוק או אתנח**) תבנית המרכבת מלפחות שלושה **זקף** (קטן וגדול) או לפחות שני **זקף ו-רביע** אחד או שניים או **זקף** אחד ושני **רביע** – בטוי לענין בעל תוקף רב, עוצמה, חוזק בין לטוב בין למוטב

רביע ... זקף-קטן בין שני קיסרים (**אתנח או סלוק**), (**סלוק או אתנח**), כאשר הענין שבזקף-קטן נראה סתום, לא בא לסתום אלא לפרש.

זקף-גדול – זקף-גדול מציין ענין של **שלוש**, לפחות שתי דרשות באופן אחד ואחת עשויה להדרש באופן אחר או בהפך מהשתיים האחרות. שתיים שהם אחד (כגון מכסה עורות אילים מאודמים ועור תחש).

• תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שלוש

• תפקיד הקשור כנראה לשרש "אמר" (כ-35% מהמופעים בתורה), אין הסבר

זקף-קטן זקף-גדול – (א) עשוי לבטא דבר החוזר וקורה וכעין בנין אב; (ב) מצביע על אפשרות לביצוע חישוב הפרש בין גימטריות טעמים וגימטריות תוכן או להפך והסקת מסקנה מדרשית ו/או הילכתית.

זקף-גדול [...] זקף-קטן - בין שני קיסרים (אתנח סלוק, סלוק אתנח) מרמז על שנוי, תיקון גדול

רביע – הרביע מציין בד"כ ענין של ארבע ונמצא גם יותר, ארבע דרשות או המספר ארבע או רבע, או רבוע, או כפל בריבוע (מספר בעצמו), או הרבה, או ענין והרחבתו (כגון אזור), עשוי להיות הכלל של כלל ופרט. מבוא רביע מקורות להסברת שם הטעם רביע – דבר הקשור למספר ארבע, ולפירוש כי מלת רביע משמעותה בארמית רובץ. **בראשית ויגש מדיח:**

**וַיִּגַשׁ אֱלִיֹּוּ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר׃ בִּי אֲדֹנָי
וַיִּדְבַר-לֹא עֲבָדְךָ דָּבָר בְּאֲזֵנֵי אֲדֹנָי וְאֵל-יָחַד אֲפָךָ בְּעַבְדְּךָ כִּי קְמוּךְ כְּפָרְעָה:
וַיִּגַשׁ אֱלִיֹּוּ- קדמא אזלא בראש פסוק, יְהוּדָה – רביע וַיֹּאמֶר׃ בִּי אֲדֹנָי – זרקא מונח סגול**

"קול אליהו" הגר"א דרש בשמות טעמי הקרא: **וַיִּגַשׁ אֱלִיֹּוּ יְהוּדָה** - קדמא ואזלא רביע, קדמא ואזלא התקדם או הקדים, והלך, רביע - הבן הרביעי. אפשר כי הידיעה שיהודה הוא בן רביעי מלמדת כי טעם הרביע מלמד על קשר למספר ארבע. אפשר כי פירוש **אור החיים** בפסוק מלמד על ארבעה ענינים שהם מעבר לעובדה הידועה מהכתוב שיהודה הוא בן רביעי ליעקב.

במדבר בלק כג: **מִי מִנְּהָ עִפְרָיִם יַעֲקֹב וּמִסְפָּר אֶת-רֵבֶעַ יִשְׂרָאֵל תִּמְתַּן נַפְשֵׁי מוֹת יִשְׂרָאֵל וְתִהְיֶי אַחֲרֵיכֶם כְּמֹהוּ:
אֶת-רֵבֶעַ יִשְׂרָאֵל – תרגום יונתן דָּעַם חָדָא מִן אַרְבַּעַתִּי מְשִׁיבֵי דְיִשְׂרָאֵל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.
אֶת-רֵבֶעַ יִשְׂרָאֵל – תרגום אונקלוס או חדא מארבע משריתא דישׂראל, אחד מארבע מחנות של מחנה ישראל.**

אם כן מלת **רֵבֶעַ** בעלת קשר למספר ארבע, במובן של אחד מארבע (רבע). לכן אפשר כי גם המילה רביע בעלת שורש בלשון הקודש ומשמעה ארבע, ולא רק בלשון ארמית בה משמעה רובץ, רובץ.

שמות תרומה כז,א:
**וְעִשִׂיתָ אֶת-הַמִּזְבֵּחַ עֲצֵי שִׁטִּים חֲמֹשׁ אַמּוֹת אַרְבֵּךְ וְחֲמֹשׁ אַמּוֹת רֹחַב רֵבֹועַ יְהִיָּה הַמִּזְבֵּחַ וְשִׁלַּשׁ אַמּוֹת קָמְתוֹ:
בבלי זבחים סב,ב ... אמר רבא: רמי גברא אאפיה. א"ל אביי: אדרבה, תריץ ואותיב גברא! א"ל (רבא לאביי): (שמות תרומה כז, א) רֵבֹועַ כתיב (במשמעות רובץ). (עונה אביי או הגמרא) והא מיבעי ליה: דמרבע רבועי (בא ללמד שהמזבח צריך להיות רבוע)! (עונה רבא לאביי) מי כתיב מרובע? (עונה אביי לרבא) וליטעמך, מי כתיב רובץ? א"ל (רבא לאביי): רֵבֹועַ כתיב, דמשמע הכי ומשמע הכי.**

רש"י ה"ג רֵבֹועַ כתיב דמשמע הכי ומשמע הכי - הלכך תרווייהו יליף מינה.

הנאמר בגמרא **רֵבֹועַ** בעל שתי משמעויות מרובע ורובץ. המלה **רֵבֹועַ** במובן של מרובע פותחת אפשרות אבל לא מבטיחה שלמלת רביע יש משמעות שניה כמו למלה רבוע במובן של ריבוע או כל קשר אחר לארבע.

משמעות רביע כרביצה נלמדת גם ב-**בבלי עירובין ע"ח ב'** פיתחא הוא ואריא הוא דרביע עליה" משמעותו אריה רובץ עליו. המלה רביע משמעותה רובץ - אפשר ששם הטעם רביע משמעותו שהתיבה המוטעמת בו רובצים עליה ענינים רבים כגון ארבע ויותר.

פסוקים נוספים בתנ"ך של רבע ורביעית ראה פירוט רביע.

מונח רביע מציין ענין כמו רביע על כל תפקידיו, או חמש, כגון חמש דרשות ויותר, או ערך חמש ויותר או חמישית או שברים קטנים מכך, או פעמיים ערך של ארבע או ארבע דרשות, או כפל בריבוע ועוד כפל בריבוע (מספר בעצמו). בקל וחומר ללא הגבלת דיו מציין רבוי רב הרובץ עליו.

אם, למרות האמור לעיל, נדרש במקום רק ענין של ארבע אז תפקיד טעם **מונח** כתבנית **מונח רביע** אינו בענין של מספר.

אתנח או **סלוק** – הפסק דיבור המגביל הענין. אופן אחד של הגבלה הוא למעט כל נושא / ענין פרט למדובר בו

אתנח או **סלוק** המטעמים מלת "לאמר" בתורה 214 פעם, (אתנח 84, סלוק 130). אפשר כי תפקיד ההגבלה של **אתנח** או **סלוק** מתואם עם הדרשה של רבי יהודה ובי רב ב- **בבלי פסחים מב,א ו- בבלי תמורה ז,ב** כי מלת **לְאָמַר** כמו ב-**(וי מצרע יז,א) וַיִּדְבַר ה'** **אֶל-מִנְשֵׁה לְאָמַר:** היא נוטריקון "לאו אמור" לדרוש לאו מתוכן העשה שאחריו. מלמד שכל הלא תעשה הנלמדים כדלקמן בפרשה רמוזים במלה זו ונלמדים ומתריבים מטעם מרכא במלים **אֶל-מִנְשֵׁה**.

מתפקידי **טפחא = טרחא**

(א) **טפחא** – טעם מפסיק – פסקא טעמא (זהר יתרו) מלמד שהענין הוא שנוי משמעות מהכתוב אחריו

רש"י (וי מצ' יז,ב) על-מקום דם האֲשָׁם - אפילו נתקנח הדם (ראה **מנחות י,א**). למד שאין הדם גורם אלא המקום גורם. הנאמר במצורע עני בטהרתו **(יז,ב) על-מקום דם האֲשָׁם**, משנה משמעות הנאמר במצורע עשיר **(וי מצ' יז,ז)** נתינת שמן **על דם האֲשָׁם** שהיה נשמע שנותן השמן רק על הדם ממש, ומלמד שנותן השמן על המקום גם עם דם נתקנח.

(ב) **טפחא** – פותח טפח (אף שמפסיק), מתחבר אל, ומתאפיין מהכתוב אחריו.

(ויקרא מצרע יז,ב) זאת תהיה תוכת המצורע ביום שְׁתֵּרְתּוֹ, בַּיּוֹם – טפחא בתפקיד פותח טפח ואז הכתוב אחריו מתאר ומאפיין את המלה בטעם טפחא, ע"פ **תורה תמימה הערה ז**) המלה **בַּיּוֹם** יתירה כי די היה לכתוב **בְּשִׁתְּרְתּוֹ** לכן המלה נדרשת מהכתוב אחריה שכל מעשי הטהרה יהיו מוגבלים לאור יום וכל היום כשר **(תור"כ, בבלי מגילה כא,א)**

(ג) **טפחא** – במיוחד כאשר טפחא ללא מרכא לפניו אזי עשוי להיות בתפקיד של התפשטות האפיון המתקבל מהטפחא בלבד או מהמלים בטעם טפחא ושאר חריה אל הכתוב לפני הטפחא.

(דב' ל' תצ, נג, כה): **ס [כה] פי תבא בקרם רעך ואכלת ענבים פנפשה שבועך ואל-פליה לא תתן: ס**

ואל-פליה – טפחא בתפקיד התפשטות האיסור אל הכתוב לפניו ללמד היתר אכילה בשעת עבודה רק בזמן הקטיפ. כפי שבבלי **ב"מ פ"ז, א**, דורשת מממלים אלו בשעה שאתה נותן לכליו של בעל הבית בשעת גמר מלאכה אתה רשאי לאכול

(ד) **טפחא** – שנוי במיוחד לרבו

(בראשית א, א) **בראשית בקא אלהים, בראשית** – טפחא, רבוי, להודיע כי המאמר **בראשית** הוא רבוי מאמרות שנאמרו בבת אחת ועל רבוי הנבראים שנבראו בבת אחת בהתאמה למאמרות,

(ה) תפקיד מורכב בתבנית בראש פסוק **טפחא מונח אתנח** – תבנית (בראשית א, א) **בראשית בקא אלהים ו- (שמות יתרו כב, בטעם**

תחתון) אנכי תי אל ה' יהוה העשויה לרמז במופעים אחרים על קשר למעשה בראשית ו/או שמע ישראל

תבנית בראש פסוק **טפחא אתנח** – תבנית (דברים ואתחנן וד) **שמע ישראל** העשויה לרמז במופעים אחרים על קשר לשמע ישראל ו/או מעשי בראשית.

תבנית פסוק מלא **טפחא [מונח] אתנח מרכא טפחא מרכא סלוק** עשויה לרמז מאד על קשר למעשי בראשית ו/או שמע ישראל.

חצי פסוק ללא **טפחא**. טעם טפחא הוא הטעם בעל נגינה (שאינו אילם) הנפוץ בתורה (11294) המופיע בכל פסוקי התורה (5846) אבל יש חצאי פסוק בעלי מלה אחת בטעם קיסר (אתנח או סלוק) בהם אין טעם **טפחא**.

מובאת כאן דוגמת מפתח להבנת תפקיד טעם הטפחא מפסוק חסר טפחא. בדוגמה זאת הסתמכנו על אוסף תפקידי טפחא שהכרנו עד כ"א סיון התש"ע כדי להציע הבנה כללית בתפקיד טעם טפחא – טחא.

ויקרא תזריע יג, יח צרעת בשחין ובמכוה

פ [יח] ויבשר פי-יהיה בו-בערו שחין ונרפא:

[יח] ... **שחין** - אתנח ונרפא: - סלוק, ללא טעם טפחא מלמד כי אין כאן אף תפקיד דרשתי של טעם טפחא. אין כאן שנוי משמעות או הלכה בין מה שאחרי הטפחא ובין מה שמופיע בטפחא, אין כאן הפסק, אין כאן פתיחת טפחא לאפיון אלפניו, אין כאן מיעוט כלשהו.

בסה"כ – אין שינוי, שמשמעותו שעדיין יש שחין רק שהוא קרם כקליפת השום.

(סלוק (סוף פסוק) קודם) **בר' וירא חג, ג, ניאמר** – חצי פסוק ללא טפחא אתנח, להגביל לאמירה אחת בלבד,

השערה: (א) בפסוקי בריאת העולם מה שהקב"ה צווה נברא ללא שנוי מצויו.

(ב) קרה מיד

אם נאמר כי טפחא כמסמלת שנוי כלשהו אזי ללא טפחא אין מרמז על חוסר שנוי.

מרכא טפחא, אתנח או סלוק או מונח אתנח או מרכא סלוק

מרכא טפחא – יתור לרבות, דהיינו יש מלה יתירה הבאה לרבות לדברים אחדים, כל מקום לפי ענינו, שעליהם חל הענין או ההלכה.

מובאת שוב הגדרת אתנח וסלוק להסברת התבנית **מונח אתנח או מרכא סלוק**

אתנח או סלוק טעמים המכונים קיסרים, ובד"כ מגבילים בנושא הנידון (למשל שמשוהו מהענין חל על פרט מסוים בלבד),

מונח אתנח או מרכא סלוק מונח או מרכא מרבה אתנח או סלוק מגביל.

מתפקידי תבנית הטעמים מונח אתנח או מרכא סלוק רבוי הגבלה.

מתפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא, אתנח או סלוק הגבלת הרבוי.

אבל התבנית עשויה להיות גם שטעם **מונח מרבה בלי קשר לטעם אתנח** המגביל

וכן שטעם **מרכא מרבה בלי קשר לטעם סלוק** המגביל

מתפקידי תביר

(א) מחלק,

(ב) ממעט, צריך להבחין בין השפעת **תביר** – מחלק וממעט ובין השפעת **אתנח או סלוק** – מגביל

(ג) לימוד המלמד שלא ממש ככתוב, : **(וי' אמר כא, ז) ואשה תביר** – לא ממש **נרואשה מאישה** רבנו הוסיפו נשים שלא התגרשו אלא שהיה בהן ריח של גט או חלוצה, שאף אותן **לא יקחו** הכהנים לנשים

תביר תביר – 4 מופעים בתורה; **תביר** ואחריה מלה המחוברת ב- **מקף**. למלה שאחריה בטעם **תביר** – 3 מופעים בתורה, ואין כרגע אפיון מובהק של תפקיד התבנית

פי – **תביר** ואחריו **[מרכא] טפחא**, 180 מופעים ב- 180 פסוקים בתנ"ך, מהם 46 בתורה, ואין כרגע אפיון לתפקיד התבנית

(ד) טעם תביר מופיע בעיקר בשלש התבניות הבאות ותפקידן מוגדר באופן תמציתי:

דרגא תביר טפחא - קבוצה עם הלכה שוה לפרטיה; **מרכא תביר טפחא** - קבוצה עם הלכה לא שוה לפרטיה; **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה; כגון קבוצת עדים למעשה, אשר הלכות עדות חלות רק על העדים הבאים להעיד והאחרים פטורים.

דרגא תביר מרכא טפחא - קבוצה עם תכונה אחת שההלכה שוה לפרטיה; עם תכונה אחרת שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה;

מרכא תביר מרכא טפחא - קבוצה עם תכונה אחת שההלכה לא שוה לפרטיה; עם תכונה אחרת שההלכה חלה רק על חלק מפרטיה;

תבנית **תביר מרכא טפחא** – קבוצה שההלכה לא חלה על חלק מפרטיה.

אבל בפסוק **(וי' תז' יג) ומהנית בשער הי** מיעט את כל הפרטים ודרש שעל כולם לא חל הענין

יש בתורה כ-11 מופעים של **תביר טפחא** כגון: **(וי' שמ' יא, ט) פינים ונבנלים**.

12-1 מופעים **תְּבִיר מַקֵּר-טַפְחָא** כגון (**במדבר נשא ו, ד**) **מִחְרָצִים וְעַד-גֶּגֶן**, תפקיד התבנית קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים השונים זה מזה (גם אם הם ממקור אחד) המצטרפים כדי לקיים הלכה מסוימת. ב-(**וי' שמ' יא, ט**) דג טהור חייב להיות בעל קשקשת וסנפיר. ב-(**במדבר נשא ו, ד**) אסור לנזיר חרצנים בשיעור מחייב, אסור לו זג בשיעור מחייב, אסור לו צירוף חרצנים וזגים שביחד מגיעים לשיעור מחייב.

מַרְכָּא תְּבִיר [מַרְכָּא] טַפְחָא תפקיד תדיר של התבנית הוא קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים החלוקים ביניהם או בדיניהם לגבי הנושא, או הם לא מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

דַּרְגָּא תְּבִיר [מַרְכָּא] טַפְחָא תפקיד תדיר של התבנית הוא קבוצת פרטים הקשורים לנושא מסוים אשר שוים ביניהם או בדיניהם לגבי הנושא, או הם מצטרפים ביחד (ונראה כאשר הפרטים דומים) לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

מַרְכָּא תְּבִיר [מַרְכָּא] טַפְחָא (א) נדרשת דרשה שהרבויו חל על כל הדברים באותו הענין, אבל על חלקים שונים באופנים שונים, (ב) הדברים לא מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

דַּרְגָּא תְּבִיר [מַרְכָּא] טַפְחָא (א) נדרשת דרשה שהרבויו חל על כל הדברים באותו הענין,

(ב) הדברים מצטרפים ביחד לגבי הנושא או ההלכה הנידונים.

צַרִּיךְ עֵינֵי מה ההבדל בין **מַרְכָּא טַפְחָא** ובין **דַּרְגָּא תְּבִיר [מַרְכָּא] טַפְחָא**, אלא אם נאמר כי לטעם דרגא ו/או לטעם תביר יש תפקיד כל אחד לעצמו בנוסף על תפקידו בתבנית

טעם **דַּרְגָּא** מופיע בשלוש תבניות. הוא גם בעל תפקידי דרישה לעצמו ללא התבנית.

מתפקידי דַּרְגָּא לעצמו (א) מקשר – כגון בין שני כתובים, (ב) מצרף – שכל פרט מהמצוה מעכב, כמו ארבע פרשיות שבתפילין המעכבים זה את זה,

מתפקידי דַּרְגָּא בשלוש תבניות:

דַּרְגָּא תְּבִיר [מַרְכָּא] טַפְחָא תפקיד שטופל בהקשר לטעם **תְּבִיר**

דַּרְגָּא מַרְכָּא-כְּפֹלֶה (= מַרְכָּאִים) טַפְחָא 14 פעמים בתנ"ך, חמשה מהם בתורה. אין מרכא כפולה בתנ"ך בלי דרגא לפניו וטפחא אחריה. פעם אחת בלבד בתהלים במרכא כפולה ללא דרגא לפניו וללא טפחא אחריה.

(א) עיקר משמעותה נעשה מעשה אף שלא לא היה ראוי לעשותו, או יש לומר שבא לתקן מעשה שלא היה ראוי לעשותו.

(ב) כאשר **מַרְכָּא-כְּפֹלֶה** מרמז על שני ענינים או שלבים או תיווך בענין הנדון

(ג) **[זהר פירוש הסולם בלק לה]** ב' תנועות שיוורה על שתי הבאות, שני תקונים.

(ד) האדמו"ר מ"ש (שמות ה, טו) ענין שיש בו **כַּפֵּל**, שני צדדים מנוגדים זה לזה.

דַּרְגָּא מוֹנַח רְבִיעַ

(א) התבנית מופיעה **59 = נד"ה** פעם בתורה ויש לחלק ניכר מהמופעים קשר לנושא תיקון הקילקול של היצר הרע בחטא אדם

הראשון, תיקון כח (מ)תאוה לקדושה, לחלק מהמופעים קשר לגלות השכינה (הנמשל בזוהר לכעין מצב נד"ה) וחזרתה.

(ב) במקרים בודדים בלבד מצאנו תפקיד אחר, כעין פרט עיקרי/מרכזי בענין המדובר, שפרטים אחרים עשויים להתיחס אליו, כעין ענין מקושר לפניו ומפורד מאחריו.

אפשר כי לתבנית **דַּרְגָּא מוֹנַח רְבִיעַ** יש תת-קבוצה **אזלא-גֵּרֶש / גֵּרֶשִׁים (מוֹנַח) דַּרְגָּא מוֹנַח רְבִיעַ**. להלן רעיונות למשמעותה

בין תפקידיה של תבנית הטעמים **אזלא-גֵּרֶש / גֵּרֶשִׁים (מוֹנַח) רְבִיעַ** נמצא התפקיד כעין יצא ללמד על עצמו או על הכלל.

אפשר שתבנית הטעמים **אזלא-גֵּרֶש / גֵּרֶשִׁים (מוֹנַח) דַּרְגָּא מוֹנַח רְבִיעַ** היא הרכב של שתי התבניות זו על זו, ומשמעותה יצא ללמד על עצמו או על הכלל וגם אחד מתפקידי תבנית הטעמים. **דַּרְגָּא מוֹנַח רְבִיעַ**

אפשר כי תבנית **אזלא-גֵּרֶש / גֵּרֶשִׁים דַּרְגָּא מוֹנַח רְבִיעַ** היא מופע של מידה (ט"ז) מדבר שהוא מיוחד במקומו, בברייתא דל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר בן רבי יוסי הגלילי.

מוֹנַח רְבִיעַ – בתבנית **דַּרְגָּא מוֹנַח רְבִיעַ** עשוי גם לתפקד בתפקידו, שהוגדר במקומו.

שְׁלֵשֶׁלַת 4 פעמים בתורה תמיד מלווה בטעם **פסק** | אחריו, אפשר כי טעם **שְׁלֵשֶׁלַת** מלמד (א) על קושי או צורך רגשי / מחשבתי,

העשוי להתבטא בהשגחה וחזרה על דברים, וטעם **פסק** | מלמד התגברות עליו ע"י האיש הנתון במצב או ע"י גורם אחר. (ב) מלמד על השהיה וחזרה על דברים,

פסק | – טעם אמצעי אילם (אין לא נגינה משלו). כעין מידה י"א לרבי אלעזר בן רבי יוסי בר חלפתא סדור שנחלק, היינו שהכתוב המוטעם בפסק יש לקוראו ולהבינו בשני אופנים פעם בקריאה עם פסק, ופעם בקריאה ללא פסק, אחרי קיסר עשוי לציין כי המלה שלפני הפסק יש לקוראה פעם עם הפסוק הקודם, ופעם עם הפסוק שהיא בראשו או במלה שניה שבו. עשוי לציין שני שמות (היינו מושגים כל שהם, אחד לפני ואחד אחרי הפסק) ולהם הלכה אחת, או שם אחד ושתי הלכות (כגון שהשם שאחרי הפסק חל על מילת יחס כלשהיא כמו "כי" שלפני הפסק). היקש הפועל מצד לצד, כגון מענין שבצד ימין לענין שבצד שמאל.

הפרדה בין אותיות אהו"י בסוף מילה ובתחילת מילה כאשר במילה הראשונה טעם מחבר, הפרדה בין אותיות שוות (שו"ע או"ח

ס"ס, ס"ע), הפרדה בין מלה המסתימת ב-מ"ם ובין מלה הפותחת ב-ת"י"ו או באותיות אל"ף תי"ו שלא ישמע מ"ת

השעיה בין דרגא תביר במקום שאין לפחות שתי הברות ביניהם ולכאורה היה צריך להטעים מרכא תביר

מַקֵּר – טעם אמצעי אילם (אין לא נגינה משלו) המחבר שתיים או שלוש ונדיר מאד ארבע מלים לרצף אחד עבור תבנית טעמים של טעם

ראה **קדמא זקף-קטן** – קדמא זקף-קטן במלה אחת או במלים מוקפות, כעין מידה מל"ב מידות של רבי אליעזר ברבי יוסי מוקדם והוא מאוחר בענין, והוא גם כעין החלק "דבר הלמד מסופו" ממידה י"ב מי"ג מידות של רבי ישמעאל ברבי יוסי, "דבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו"

קדמא מהפך פשטא – תבנית שבין תפקידיה כעין מידה מל"ב מידות של רבי אליעזר ברבי יוסי דבר שחבירו (היינו הכתוב) שלפניו מלמד עליו או שהוא מלמד על חבירו (היינו הכתוב) שלפניו. עשוי להיות גם טעמא דקרא על הכתוב לפניו. היות ותבנית זאת בדרך כלל סוגרת ענין ע"י טעם **זקף-קטן** אפשר כי התבנית הזאת היא אחת משתי הדרשות הנלמדות ע"י תבנית הטעמים: **מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן**

קדמא מרכא – כ-65 מופעים בתורה עם שתי הסיפות כמוצג
קדמא מרכא [פשטא] [מונח] ... זקף-קטן בין שני קיסרים (אתנח סלוק, סלוק אתנח) – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר, ועוד מתפקידי פשטא ... זקף-קטן
קדמא מרכא זרקא מונח ... מונח סגול – לכתחילה באופן אחד בפועל או בדיעבד באופן אחר, ועוד מתפקידי זרקא סגול

קדמא ללא אזלא אחריו – עשוי לציין כעין כלל הצריך לפרט, ולפרט או פרטים תבניות שונות וכל תת-תבנית בעלת התכונות שלה. מוצגת רשימה של רוב התבניות האלה.

[פשטא] [מונח] זקף-קטן
[מונח] רביע
מהפך פשטא מונח זקף-קטן
תביר או [מרכא] טפחא
דרגא תביר [מרכא] טפחא [מונח] אתנח או [מרכא] סלוק
מרכא תביר [מרכא] טפחא [מונח] אתנח או [מרכא] סלוק

תבנית הטעמים שבבסיסה **אזלא-גרש** או **גרשיים** – יצא לסוגיו תבניות טעמים הנשענות על אזלא, היינו אזלא-גרש וגרשיים (1448 פסוקים, 1633 מופעים)
אזלא-גרש (=גרש) 1120 **גרשיים** 512 מופעים בתורה (סה"כ 1632 צריך בדיקה כי לעיל נאמר 1633)
אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) מהפך פשטא – יצא להקל ולא להחמיר. היות ותבנית זאת בדרך כלל סוגרת ענין ע"י טעם **זקף-קטן** אפשר כי התבנית הזאת היא אחת משתי הדרשות הנלמדות ע"י תבנית הטעמים: **מהפך פשטא [מונח] זקף-קטן**

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) ... תביר – יצא להקל ולהחמיר, כגון (**בר וירא כבה, אלהים** - גרשיים **יראה-לו השעה לעלה** - מרכא תביר טפחא, גרשיים ... תביר יצא להקל ולהחמיר, להקל שאם יהיה שה הקרבן יהיה שה, ולהחמיר שרק אם לא יהיה שה הקרבן יהיה יצחק).

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) מונח רביע – יצא ללמד על עצמו או על הכלל כולו
אזלא-גרש (ללא קדמא לפניו) מונח [מונח] **רביע** – 25 פסוקים, 25 מופעים
גרשיים מונח [מונח] **רביע** – 92 פסוקים 92 מופעים
גרשיים רביע – 6 פסוקים 6 מופעים

אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) קדמא – בשתי יחידות מלים (2 מלים או עם מקפים) מציין שנוי סדר של מאוחר המקדים המוקדם, כגון כתוב מאוחר או אחרון ומבוצע ראשון, כגון עשוי להיות למד קודם למלמד. כ-32 מופעים
אזלא (גרשיים או אזלא-גרש) קדמא מהפך פשטא – אזלא בראש התבנית לרמז על פעולה שהתחילה, הושעתה וחודשה או שתתחדש. פעולה שאמורה להיות מאוחרת החלה לפני זמנה, מושעת, תחל שוב. מופיעה בתורה 3 אזלא + 10 גרשיים

1.8 רישום מתמטי של תפקידי תבניות הטעמים לחלק מהתבניות.
כתוצאה ממסקנות העיון הוגדר **ביטוי מתמטי** כללי, האמור בעיקרון להופיע בכל הגדרת תפקיד תבנית אבל מודגם רק בתבניות אחדות. עבור כל "תפקיד תבנית" מוגדר "מקדם פעילות תפקיד" ומוגדרת פעולת כפל ביניהם
מקדם פעילות תפקיד * תפקיד כלשהו (של תבנית כלשהי). תוצאת הביטוי נקבעת לפי שווי המקדם:
אם המקדם שווה 1 התפקיד פעיל במופע,
אם המקדם שווה 0 התפקיד לא פעיל במופע (או שלא מצאנו עדיין תפקיד זה במקום).
במקום אחד עשויים להיות פעילים תפקידים אחדים.

מתפקידי תבנית הטעמים זרקא סגול (הדגמה בביטוי מתמטי)
מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * ענין עצמאי מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * ענין תוספת מסוג התוכן המטועם על התוכן המטועם
מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * גריעה חלקית מסוג התוכן המטועם מהתוכן המטועם (כגון קריבת ימים למות)
מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * ציור של תנועה
מקדם * (תזרקא סגול) = 1 * כגון ציור של שלוש תנועות
מקדם מרכא * (תזרקא סגול) = 1 * מספר מיעוטים או ריבויים מסוג הענין על הענין.

מתפקידי תבנית הטעמים תלישא-גדולה או תלישא-קטנה

תפקיד כללי שיעורין, חציצין ומחיצין (שח"מ)

- מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * שיעורין, חציצין ומחיצין הכוללת שיעורין מוחלטים, שיעורין יחסיים, אומדנים (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה)
- מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * עקירת עקרון תורני או מצווה, עקירת מחיצה
- מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * עקירת פרט הנעקר מתוך העניין הנידון
- מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * התרעת עונש משמים – כרת, מיתה בידי שמים. התרעת לאו ומלקות, לאו מכלל עשה
- מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה) = 1 * מידרוג בביצוע מצוות ומידרוג בשכר ועונש (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה)

תפקיד ייחודי בעל בחינה נעלה

- מקדם * (תלישא) = 1 * בחינה מעולה ביותר (מקור אור החיים בטעם תלישא-קטנה, ע"פ מנחת שי זה שם כללי לתלישות במנהג הספרדי), אפשר לתאר בחינה נעלה כעין מחיצה בין בעל הבחינה הנעלה והאחרים
- מקדם * (תלישא-גדולה) = 1 * נבחר, ראש, מקור (תלישא-גדולה)

תפקיד ייחודי חישוב חשבונני בין המלים המטועמות או בסביבתן.

- מקדם * (תלישא-גדולה או תלישא-קטנה ... תביר) = 1 * אפשרות לחישוב חשבונני בין המלים המטועמות או בסביבתן

מתפקידי תבנית הטעמים פזר

- מקדם * (תפזר) = 1 * תפקידו כעין דון מיניה ואוקמיה במקומיה, דרוש עקרון כלשהו במקום הופעתו והעבר אותו לענין תורני אחר, בין שמפורש בתורה שבכתב ובין שאינו מפורש. בנוסף עשוי ללמד למקומו.

מתפקידי תבנית הטעמים יתיב

- מקדם * (תיב) = 1 * דווקא כך, אכן כך הדבר, לפחות כך.

מתפקידי תבנית הטעמים פשטא

- מקדם * (תפשטא) = 1 * אחד, אחד ויחיד, פשוט, מתפשט והולך, פשט הענין.

מתפקידי תבנית הטעמים פשטא

- מקדם * (תפשטא פשטא) = 1 * דבר שזה טבעו ומתמיד בו.
- מקדם * (תפשטא פשטא) = 1 * חל / מתרחש / מתבצע במהירות כי מכיר דרכו. מְיָדוּת, בבת אחת, בעת ובעונה אחת.
- מקדם * (תפשטא פשטא) = 1 * זה וזה גורם אפשר שגם זה או זה גורם.

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן

- מקדם * (תזקף-קטן) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שתיים

זקף-קטן או **מונח זקף-קטן** – זקף-קטן כעין מספר שתיים, שתי נקודות בענין מסוים, שתי דרשות. תוכן המונח מסייע לתיאור הזקף-קטן או שהמונח מוסיף עוד דרשה אחת או ענין של מספר של אחד.

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן

- תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שתיים

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-גדול

- מקדם * (תזקף-גדול) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות שלוש.
- מקדם * (תזקף-גדול) = 1 * תפקיד הקשור כנראה לשרש "אמר" (כ-35% מהמופעים בתורה), אין הסבר.

מתפקידי תבנית הטעמים זקף-קטן זקף-גדול

- מקדם * (תזקף-קטן זקף-גדול) = 1 * (דבר החוזר וקורה (זקף-קטן זקף-גדול))
- תפקיד כללי חישוב חשבונני, תפקיד ייחודי חישוב הפרש בין גימטרית טעמים וגימטרית תוכן או להפך והסקת מסקנה מדרשית ו/או הילכתית

- מקדם * (תזקף-קטן זקף-גדול) = 1 * גי' (זקף-קטן זקף-גדול) = (עולה) תקע"ו,
- מקדם * (תזקף-קטן זקף-גדול) = 0 * ת' - גי' תוכן (כגון **בראשית וירא כבנו**; **והנה-איל אחר** = 0 לא פעיל)

מתפקידי תבנית הטעמים רביע

- מקדם * (תרביע) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות ארבע
- מקדם * (תרביע) = 1 * תפקיד חישוב רבוע
- מקדם * (תרביע) = 1 * תפקיד הערך / המספר 4

מתפקידי תבנית הטעמים מונח רביע

- מקדם * (תמונח רביע) = 1 * תפקיד מספר הלימודים / הדרשות ארבע או יותר מארבע

מתפקידי תבנית הטעמים טפחא

- מקדם * (תטפחא) = 1 * תפקיד מפסיק מן התיאור המוטעם בסימט **מונח אתנח** או **מרכא סלוק**, **אתנח** לבד, או **סלוק** לבד.

מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד שנוי או הרחבת משמעות בנושא הנידון.
מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד רבוי
מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד פותח טפח (אף שמפסיק), מתחבר אל, ומתאפיין מהכתוב אחריו.
מקדם * ת(טפחא) = 1 * תפקיד במיוחד כאשר טפחא ללא מרכא לפניו אזי עשוי להיות בתפקיד של התפשטות האפיון המתקבל מהטפחא בלבד או מהמלים בטעם טפחא ושאחריה אל הכתוב לפני הטפחא.
מקדם * ת(טפחא [מונח] אתנח בראש פסוק) = 1 * תפקיד קשר אפשרי למעשה בראשית ולא שמע ישראל

מתפקידי תבנית הטעמים מונח אתנח או מרכא סלוק

מקדם * ת(מונח אתנח או מרכא סלוק) = 1 * רבוי הגבלה.

מתפקידי תבנית הטעמים מרכא טפחא, אתנח או סלוק

מקדם * ת(מרכא טפחא, אתנח או סלוק) = 1 * הגבלת הרבוי.

מתפקידי תבנית הטעמים קדמא ואזלא

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 1 * ענין מרכזי בקרא אליו מתיחסים פרטים אחרים בקרא (קדמא ואזלא)

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 1 * מוקדם ומאוחר (קדמא ואזלא)

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * מלמד ולמד כגון בקל וחומר (קדמא ואזלא) = 0

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * בנין אב (קדמא ואזלא) = 0

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * כלל ופרט (קדמא ואזלא) = 0

מקדם * ת(קדמא ואזלא) = 0 * רבוי ומיעוט (קדמא ואזלא) = 0

1.9 טבלת ספירה של תבניות טעמי מקרא בתורה ע"פ גירסת הכתר הממוחשבת

מספרים של טעמי המקרא בתורה ע"פ גירסת הכתר הממוחשבת

חיפוש	מס' פסוקים	מס' מופעים	הערות	מס' צורות סימן, הערות
*	מס' פסוקים בתורה 5846	מס' מלים בתורה 79978		
מקף	4827	11475	זה מס' המלים המצטרפות לטעם אחד או שניים שהוא / הם בד"כ במלה האחרונה	1
מילת אָל- עם מקף מילת וְאָל- עם מקף	999 82	1145 90	מלות אָל- וְאָל- 99.03% ממופעי אָל 10.76% ממופעי מקף	אל 1003 פס' 1149 מופע וְאָל 85 פס' 98 מופע
			ל אָל – אין, מ אָל – אין, ב אָת, כ אָת, ל אָת, מ אָת – אין.	
כל מילות אָת (בסגול) עם מקף כל מילות וְאָת (בסגול) עם מקף	1854 437	2396 641	מהוות ביחד 26.4662% ממופעי מקף בתורה.	
מ אָת - (בצירה) מקף	114	118	באָת, כאָת, לאָת אין,	אָת (בצירה) 219, 212 וְאָת (בצירה) 185, 155 שתיהן בלי מקף
מילת *עַל- 972	מילת *כִּי- 444 מופע	מילת *אֵם- 406	מילת *לֹא- 530	מילת נָא- 1, מילת נָא- 85
טפחא	5846	11294		2
מונח (כולל מונח לגרמיה)	4606	9203		3
מרכא	5156	9138		4
זקף-קטן	4439	6995		5
סלוק	5846	5853		6
אתנח	5486	5492		7
פשטא	3817	5440		8
געיה	2441	3286		(כמו סלוק)
מהפך	2544	3048		9
תביר	2343	2679		10
רביע	2122	2447		11
קדמא	1782	2121		12 (צורה כפשטא, מיקום בתוך מלה)
אזלא / גרש	1040	1120		13 (גרשיים מלעלי)
דרגא	1018	1090		14
זקף-גדול	491	527		15
גרשיים	496	512		16 (גרש מלרעי)
תלישא-קטנה (=תרסא)	448	458	בגירסות אחרות יש מעט יותר	17
פסק (כולל מונח לגרמיה)	357	387		18
זרקא	372	375		19
סגול	372	372		20
יתיב	341	357		21
תלישא-גדולה(=תלשא)	261	269	בגירסות אחרות יש מעט יותר	22
מונח לגרמיה	246	259		(מונח ופסק)
פור	152	159		23
מרכא-כפולה	5	5	15 בתנ"ך	24
שלשלת	4	4		25 תמיד פסק אחריה
קרני-פרה	1	1		26
ירח בן-יומו (=גלגל)	1	1		27, ללא קדמא 26
סה"כ סימני טעמים		84367	84119	84119 ללא מונח לגרמיה
סה"כ ללא מקף וגעיה		69606	80833	80833 ללא געיה
לגר"א באותם סימנים 37 תפקידים				העורך בגלל מלים עם שני טעמים
טפחא אתנח בראש פסוק	162	162	תבנית "שמע ישראל" (ש"י)	
מלה מקף טפחא אתנח כנ"ל	22	22		
טפחא מונח אתנח כנ"ל	121	121	תבנית "בראשית ברא א-לקים"	
מלה מקף טפחא מונח אתנח כנ"ל	19	19	סה"כ 324 324 גי י"ד ש"י (כעין ש"י עולמות)	
מרכא טפחא	3889	4962	בתורה 11970	בתנ"ך 15074
מרכא מלה מקף טפחא	872	901	בתורה 2838	בתנ"ך 2960
יודבר ה' אל-משה לאמר:	70	70	69 מהם מרכא טפחא מרכא סלוק	
תביר מרכא (כנראה אחריו טפחא)	1187	1272	בתורה 3604	בתנ"ך 3833
תביר מלה מקף מרכא	409	422	בתורה 1216	בתנ"ך 1242

				(כנראה אחריו טפחא)
		648	626	מרכא תביר [מרכא] טפחא
		12	12	מרכא מלה-תביר
		59	58	דרגא מונח רביע
	14 בכל התנ"ך	5	5	דרגא מרכא-כפולה טפחא
		750	723	דרגא תביר [מרכא] טפחא
	סה"כ עם תביר בתוך 1673	263	258	דרגא מלה-תביר
		842	821	תביר ללא דרגא או ללא מרכא לפניו
		4	4	תביר תביר
		3	3	תביר מלה-תביר
		6 בתנ"ך, 2 מהם בתורה	6 בתנ"ך, 2 מהם בתורה	תביר דרגא
		1 ביחזקאל	1 ביחזקאל	תביר מלה-דרגא
	מהם 10 רביע לפני תביר, 1 ז"ק, 1 קו"א	11	11	תביר טפחא ללא דרגא או ללא מרכא לפניהם
	מהם 10 רביע לפני תביר, 1 רביע גרשיים, 1 אתנח גרשיים	12	12	תביר מלה מקף טפחא ללא דרגא או ללא מרכא לפניהם
	מהם 7 פני אג"ה אלהיכם ו-3 ביחזקאל	180 בתנ"ך מהם 46 בתורה	180 בתנ"ך מהם 46 בתורה	כ"י – תביר מרכא טפחא
	מקור: דרך חיים, הרב מנחם די לונזאנו	206	203	קדמא מרכא
		38 + 4 (מלה מקף מרכא)	38 + 4 (מלה מקף מרכא)	קדמא מרכא פשטא [מונח] ז"ק
		לפחות 5	לפחות 5	קדמא מרכא [מלה מקף] זרקא [מונח] סגול
		115	114	קדמא מרכא תביר
		0	0	קדמא מרכא מלה-תביר
		207	205	קדמא דרגא תביר
		0	0	קדמא דרגא מלה-תביר
		17	17	קדמא מלה-דרגא
				קדמא מרכא ללא תביר אחריו
		6	6	קדמא מלה-מרכא ותביר אחריו
		9	9	קדמא מלה-מרכא ללא תביר אחריו
				קדמא דרגא ללא תביר אחריו
	אפשר כי כולל קדמא מרכא	77 פסוק בר' שמ' וי' 153	150	מרכא פשטא
				מרכא מלה-פשטא
		44 בתנ"ך, 3 בדברים	6	מרכא מונח לגרמיה
		311	301	מונח זקף-קטן במלה אחת
				קדמא זקף-קטן במלה אחת
				זקף-קטן זקף-גדול בין שני קיסרים
	גי' המלים ז"ק ז"ג עולה יסוד מלכות	176	175	זקף-קטן מלה-זקף-גדול
	אפשר רמז ל-ר"ב (202) ניצוצות קדושה שנגאלו.	סה"כ 202, 204	28	זקף-קטן זקף-גדול
		23 לוודא	23	זקף-גדול מלים (0-אחדים) זקף-קטן בין שני קיסרים
		52	52	זקף-קטן זקף-קטן בין שני קיסרים
		31	31	זקף-קטן מלה מקף זקף-קטן בין שני קיסרים
		248	242	זקף-קטן מונח זקף-קטן
		84	84	זקף-קטן פשטא זקף-קטן
		17	17	זקף-קטן יתיב זקף-קטן
		50	50	זקף-קטן יתיב מונח ... זקף-קטן
		107	106	זקף-קטן פשטא מונח ... זקף-קטן
	סה"כ: 676 673	94	94	זקף-קטן מהפך פשטא ... זקף-קטן
		?63	?63	פשטא פשטא
		?21	?21	מהפך פשטא מהפך פשטא
		2	2	פשטא רביע
		1	1	פשטא מונח רביע
		846	795	קדמא ואזלא

		20	20	קדמא ואזלא קדמא
	אין אזלא-גרש מלה-קדמא ללא קדמא לפני אזלא	6	6	קדמא ואזלא מלה-קדמא
		35	35	קדמא ואזלא במלה אחת
			בר' 6, שמ' 14, וי' 8 במ' 12, דב' 21	קדמא ואזלא ... קדמא ואזלא באותו פסוק
			בר' 2, שמ' 20, וי' 20, במ' 17, דב' 30	קדמא ואזלא ... קדמא באותו פסוק
			בר' 1, שמ' 5, וי' 3, במ' 4, דב' 6	קדמא ... קדמא ואזלא באותו פסוק
			בר' 4, שמ' 7, וי' 3, במ' 7, דב' 13	קדמא ואזלא ... קדמא ואזלא בחצי פסוק
			בר' 1, שמ' 17, וי' 5, במ' 17, דב' 23	קדמא ואזלא ... קדמא בחצי פסוק
			וי' 3, במ' 2, דב' 1	גרשיים או גרש ... קדמא ואזלא באותו פסוק
		201	201	קדמא ואזלא רביע
כלומר אין קדמא רביע	שניהם רק בקדמא ואזלא במלה אחת	2	2	קדמא רביע
		237	235	רביע קדמא (עם או בלי אזלא)
		32	32	אזלא-גרש קדמא
		7	7	גרשיים מלה-קדמא
		21	21	גרשיים קדמא
		13	13 = 3 + 10	גרשיים או אזלא-גרש קדמא מהפך פשטא
		1	? + 1	גרשיים או אזלא-גרש מונח מהפך פשטא
			אין	גרשיים קדמא תביר
		3	3	גרשיים קדמא מרכא תביר
		1	1	גרשיים קדמא מרכא זרקא
	4 מהם דרגא תביר מרכא טפחא 1 דרגא תביר טפחא	5	5	גרשיים קדמא דרגא (רק עם תביר אחריו) (אין מונח או מרכא-כפולה)
5 אחרים מתבנית קדמא ואזלא דרגא	גם מכיל תביר תביר מרכא טפחא (דב' ו, י')	1	1	אזלא-גרש דרגא (כנ"ל)
		92	92	גרשיים מלה רביע
		6	6	גרשיים רביע
		0	0	גרשיים מונח מונח רביע
		25	25	אזלא-גרש (ללא קדמא לפניו) מונח [מונח] רביע
		סה"כ מופעים	זו והתבנית הבאה משתרעות על פסוק או שניים	קדמא ואזלא ... אזלא-גרש או גרשיים מהפך פשטא
		15		קדמא ואזלא ... אזלא-גרש או גרשיים [מונח] רביע
		280	280	רביע בראש פסוק
		199	199	רביע אחרי אתנח
		27	27	אתנח מלה מקף רביע
				ללא טפחא בין סלוק לאתנח
				ללא טפחא בין אתנח לסלוק
				מלה פסק אתנח
				מלה פסק סלוק
				פשטא מהפך פשטא

1.10 י"ג מדות ספרא ברייתא דרבי ישמעאל (בן רבי יוסי הגלילי) פרשה א (שו"ת בר-אילן)

רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשת

א' מקל וחומר,

ב' מגזרה שוה,

ג' מבנין אב מכתוב אחד,

ד' מבנין אב משני כתובים,

ה' מכלל ופרט מפרט וכלל,

ו' מכלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט,

ז' מכלל שהוא צריך לפרט ומפרט שהוא צריך לכלל.
 ח' (?) כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא,
 ט' כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שהוא כענינו יצא להקל ולא להחמיר,
 י' כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ליטעון טען אחר שלא כענינו יצא להקל ולהחמיר,
 י"א כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל לידון בדבר חדש, אי אתה יכול להחזירו לכללו עד שיחזירונו הכתוב לכללו בפירושו,
 י"ב דבר הלמד מעניינו ודבר הלמד מסופו
 י"ג וכן שני כתובין המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם.

1.11 ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי) (אוצר המדרשים (אייזנשטיין) ע' 265 – 266 (שו"ת בר-אילן)
 (א) ריבוי, (ב) במיעוט, (ג) ריבוי אחר ריבוי, (ד) במיעוט אחר מיעוט, (ה) בקל וחומר מפורש, (ו) בקל וחומר סתום, (ז) בגזירה שוה, (ח) בבנין אב, (ט) בדרך קצרה, (י) מדבר שהוא שנוי, (יא) מסדור שנחלק, (יב) מדבר שבא ללמד ונמצא למד, (יג) מכלל שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון, (יד) מדבר גדול שנתלה בקטן ממנו להשמיע האזן בדרך שהיא שומעת, (טו) משני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, (טז) מדבר שהוא מיוחד במקומו, (יז) מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר, (יח) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (יט) מדבר שנאמר בזה והוא הדין בחבירו, (כ) מדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין לחבירו, (כא) מדבר שהוקש לשתי מדות ואתה נותן לו כח היפה שבשתיהן, (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, (כד) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו, (כה) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבירו, (כו) ממשל, (כז) מלשון נופל על לשון, (כח) מנגד, (כט) מלשון גימטריא, (ל) מלשון נוטריקון, (תרי אפי: חד אפי: חד אפי: בחילוף האותיות, וחד שהוא בחשבון האותיות), (לא) ממוקדם ומאוחר שהוא בענין, (לב) ממוקדם ומאוחר שבפרשיות.

1.12 ע"פ מהר"ו (זאב וואלף איינהארין) מדרש רבה (כגון הוצאת ווגשל א' ל-ל"ב מדות ברייתא דרבי אלעזר (בן רבי יוסי הגלילי)

(א) ריבוי, (ב) במיעוט, (ג) ריבוי אחר ריבוי, (ד) במיעוט אחר מיעוט, (ה) בקל וחומר מפורש, (ו) בקל וחומר סתום, (ז) בגזירה שוה, (ח) בבנין אב, (ט) בדרך קצרה, (י) מדבר שהוא שנוי, (יא) מסדור שנחלק, (יב) מדבר שבא ללמד ונמצא למד, (יג) מכלל שאחריו מעשה והוא פרטו של ראשון, (יד) מדבר גדול שנתלה בקטן ממנו להשמיע האזן בדרך שהיא שומעת, (טו) משני כתובים המכחישים זה את זה עד שיבא הכתוב השלישי ויכריע ביניהם, (טז) מדבר שהוא מיוחד במקומו, (יז) מדבר שאינו מתפרש במקומו ומתפרש במקום אחר, (יח) מדבר שנאמר במקצת ונוהג בכל, (יט) מדבר שנאמר בזה והוא הדין בחבירו, (כ) מדבר שנאמר בזה ואינו ענין לו אבל הוא ענין לחבירו, (כא) מדבר שהוקש לשתי מדות ואתה נותן לו כח היפה שבשתיהן, (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו, (כג) מדבר שהוא מוכיח על חבירו, (כד) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על עצמו, (כה) מדבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד על חבירו, (כו) ממשל, (כז) מנגד, (כח) ממעל, (כט) מלשון גימטריא (תרי אפי: חד אפי: בחילוף האותיות, וחד שהוא בחשבון האותיות), (ל) מלשון נוטריקון, (לא) ממוקדם ומאוחר שהוא בענין, (לב) ממוקדם ומאוחר שבפרשיות.

ויש עוד מדות שחז"ל משתמשים בהם בדרשותיהם

ע"פ מהר"ו מדרש רבה כגון הוצאת ווגשל א' (=)לג, כהמשך למספור לעיל) מדת סמוכים
מהר"ו ב' (=)לד) ע"פ ס"ע פ"א דרשו מדה אחת שהיא יסוד לכל המדות ... (והוא סתום) לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש
מהר"ו ג' (=)לה) כלל גדול כל שמעשיו סתומים ופירש במקום אחד לגנאי הרי כל מעשיו לגנאי עוד כלל אחד אמרו כל שמעשיו ומעשה אבותיו סתומים ופירש באחד מהם לשבח הרי הוא צדיק בן צדיק ואם לגנאי ה"ה רשע בן רשע (כגון בבלי מגילה טו,א).
מהר"ו ד' (=)לט) אמרו תפסת מרובה לא תפסת (כגון בבלי חגיגה יז,א). ובת"כ (תורת כהנים) הוכיחו מזה מיעוט ימים שנים.
מהר"ו ה' (=)מ) עוד אמרו גורעין ומוסיפין ודורשין ע' ד"ר פ"ב בסי' כ"ד ומש"ש.
מהר"ו ו' (=)מא) עוד אמרו שנה עליו הכתוב לעכב. וכמ"ש בתורה ועל הישנות החלום וגו' וע"ש בב"ר
מהר"ו ז' (=)מב) עוד כלל גדול במדרשי חז"ל בענין השמות אם נזכר שם אחד בשני מקומות הוא הכל ענין אחד ולומדים זה מזה ע"פ מדה ז' וי"ז.
ע"פ הוצאה אחרת של מ"ר (מדה שנמספרה כ-לג ובהוספה של ז' מדות של מהר"ו תהיה מדה מג (=) מג) לימוד אלפניו ולאחוריו (לד =) מד) לימוד אלפניו ואלפני לפניו ולאחוריו
אוסף מהעיון
(מה) מיעוט ורבי ומיעוט
(מו) ריבוי ומיעוט
(מז) מידת להפסיק הענין דברי רבי ישמעאל
(מח) ירושלמי יומא יג – שיעור מדויק, לעומת לא מדויק, ועוד מידה
(מט) בבלי יומא מב – ממילא, היפוך
(נ) פרט וכלל ופרט (בבלי נזיר לה)
(נא) טעמא דקרא מתאים גם ל- (כב) מדבר שחבירו מוכיח עליו
(נב) האמור לקרות מאוחר מתבצע ראשון
(נג) פעולה שהופסקה
(נד) פעולה החלה, מושהית או מתכסיית, התחדשה או תחדש המשכחה
(נה) לכתחילה ובפועל
(נו) שיוון בין המעורבים בענין, שיוון זמן, שיוון מקום
(נז) חל בבת אחת, מיד, בעת ובעונה אחת; רגילות; מבין שניים יוצא אחד, זה וזה גורם ואפשר גם זה או זה גורם
(נח) חזור וקורה, כעין בנין אב, היקש
(נט) חיזוק לדברים, תוקף, עצמת טיעון
(ס) שנוי סדר מסוים, כאשר צריך תיקון גדול